

Projecte

Roses i roses

Educació Infantil

PROPOSTA PEDAGÒGICA

3, 4 i 5 anys

1. Presentació

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* va dirigit al segon cicle d'aquesta etapa en els tres nivells que la conformen (3, 4 i 5 anys). Presenta una sèrie de característiques que permeten donar resposta a les necessitats que trobem a l'aula amb l'aportació de recursos per al **desenvolupament de les intel·ligències múltiples**. Pretén facilitar que els xiquets i les xiquetes desenvolupen al màxim les seues capacitats en un marc d'igualtat d'oportunitats.

Es tracta d'un projecte ric en informació que incorpora temes actuals i que **aprofundix en els centres d'interés i els complementa** a fi de despertar la curiositat i satisfer la necessitat d'aprendre. Naix des de **l'escola** i per a l'escola, i és el fruit d'un estudi profund en el qual ha sigut possible recollir les opinions i els suggeriments dels professionals de l'ensenyament implicats en aquesta etapa i assumir-los com a aportacions de gran valor per a l'elaboració dels diversos materials curriculars.

S'ha concebut pensant en l'alumnat i en el professorat per a facilitar els processos d'ensenyament-aprenentatge, de tal forma que en l'organització dels seus recursos, en la determinació dels objectius i competències, en la seqüenciació dels continguts, en el tipus d'activitats suggerides per a desenvolupar les intel·ligències múltiples, en els elements estètics (il·lustracions, fotografies i disseny) i en tots els components educatius que l'integren **s'ha tingut en compte la realitat escolar** a la qual es dirigeix.

És un projecte **obert i flexible** que aposta per una programació de competències, objectius, continguts, criteris d'avaluació i activitats, i per una metodologia que permeten al professorat adaptar-se a les necessitats concretes de cada context i a les de l'alumnat que s'hi s'integra. Per això, no condiona una única forma de treballar, sinó que permet integrar l'enfocament educatiu propi per a donar una resposta adequada al tractament de la diversitat.

Presenta uns personatges meravellosos, **motivadors i atractius**, plens de màgia i de fantasia que fomentaran l'aproximació als continguts d'aprenentatge i que invitaran els xiquets i xiquetes a conèixer la realitat a través de la imaginació i de la il·lusió. El monstret Pepiu, l'ànec Pipet, la bruixa Pelussa i l'estrela Plin són els personatges del nostre mètode que ens acompanyaran en cada un dels nivells educatius i constituïran el fil conductor que relaciona els tres cursos.

A més, ofereix una gran varietat d'activitats, murals, contes, jocs, cartells, làmines, etiquetes, pictogrames, rètols, desplegable, diferents DVD i CD (contes, cançons, música clàssica, lots sonors, vocabulari i expressions en anglès, jocs digitals...) que garanteixen un nivell de motivació molt alt. El format facilita el maneig als xiquets i xiquetes, i la seqüenciació dels continguts estimula i desperta el seu interès.

L'educació en valors i per a la convivència incorpora, amb caràcter de transversalitat, els valors democràtics a fi de contribuir al desenvolupament d'una cultura transformadora de la societat. Per això, en el nostre mètode s'inclouen continguts relacionats amb l'educació per a la pau, la salut, la igualtat entre els sexes, la cura i la conservació del medi ambient, el consum responsable i la seguretat viària. Aquests continguts constitueixen recursos fonamentals per a contribuir al desenvolupament integral dels xiquets i xiquetes.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* fomenta valors com el coneixement de si mateix, l'autoestima, el control emocional, la perseverança, la capacitat d'aprendre dels errors i d'assumir riscos, la responsabilitat, la ciutadania democràtica, la resolució pacífica dels conflictes... Té en compte, a més, altres contextos socials i culturals per a desenvolupar actituds d'acceptació i de respecte, des de la pràctica de la cooperació, la tolerància i la solidaritat.

Les **activitats** proposades partixen d'experiències pròximes als xiquets i xiquetes, relacionades amb la seua vida quotidiana, com són l'escola, la família, la ciutat, el carrer, la casa, el cos i les atencions que necessita, els aliments, les botigues, els animals, les plantes, els diferents tipus de paisatges, l'aigua, el parc, el jardí..., que són els principals centres d'interés del mètode. Aquestes activitats contribueixen al desenvolupament de les **intel·ligències múltiples**, de la capacitat d'imaginar, explorar, investigar, pensar, reflexionar, emprendre, realitzar projectes individuals amb creativitat, confiança i responsabilitat, al mateix temps que propicien en l'alumnat oportunitats per a la construcció de la seua identitat.

Presenta **continguts seqüenciats** de les diferents àrees, sense afectar el caràcter global que té l'etapa de l'Educació Infantil. Es partix de temes coneguts per l'alumnat que, a més d'estar graduats en ordre de dificultat creixent, els permeten conèixer i aproximar-se a altres realitats (la Terra, la prehistòria, l'Antic Egipte, l'espai...). Es repassen i es reforcen contínuament els conceptes ja apresos, i així es contribuïx al desenvolupament de les competències. En els tres nivells es treballen els mateixos centres d'interès, però amb un enfocament molt diferent i, lògicament, amb distinta profunditat.

Centra especialment l'atenció en el **treball cooperatiu** amb suggeriments d'activitats per a les làmines d'ambientació, de festes i d'altres incloses en les propostes didàctiques trimestrals.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* concedeix importància a **l'educació musical i a la psicomotricitat**, perquè ambdues contribuïxen al desenvolupament de la creativitat i a l'expressió de sentiments i emocions, per una part, i a la cura de la salut a través de l'exercici físic, per una altra. Inclou un CD de cançons i un CD de música clàssica amb distints ritmes que constituïxen elements motivadors i d'aprenentatge excepcionals.

Les unitats didàctiques del nostre projecte partixen de les experiències i dels coneixements dels xiquets i xiquetes i seguixen el fil conductor i les temàtiques que plantegen els contes de cada una. S'organitzen en dos grups:

- **Unitats formals o bàsiques**, que desenvolupen els continguts fonamentals.
- **Unitats flexibles**, que amplien les possibilitats del projecte per a adaptar-se a les diferents necessitats, contextos, diversitat de l'alumnat. Inclouen:
  - **Unitat "Comença l'escola"** per a 3 anys i **"Tornem a escola"** per a 4 i 5 anys.
  - **Unitats "Pense, calcule, raone"** per al segon trimestre de 3 i 4 anys (encara que es poden treballar quan el docent ho estime convenient) i per als tres trimestres de 5 anys.

Els contes que s'inclouen en el material de l'alumnat són un dels elements motivadors més importants. Les propostes didàctiques contenen altres contes (clàssics, tradicionals...) per a cada unitat didàctica. Promouen el gust i el gaudi literari i pretenen despertar en l'alumnat l'interès pels llibres i per la lectura i que es familiaritzen amb el llenguatge escrit.

Amb el **DVD de jocs digitals interactius "Aprenem i juguem"**, que aborda els continguts de l'Educació Infantil a través del **llenguatge audiovisual**, es pretén iniciar els xiquets i xiquetes en el maneig de l'ordinador i d'altres dispositius tecnològics. Inclou jocs que reforcen i amplien el raonament logicomatemàtic, l'orientació espacial, la lectura i l'escriptura, la discriminació de les propietats dels objectes, nocions bàsiques de mesura, quantificadors bàsics, discriminació visual, jocs d'atenció, puzzles, el coneixement de l'esquema corporal, el coneixement de l'entorn, les peces de roba, els diferents tipus de paisatge, etcètera.

Cada carpeta trimestral de l'alumne inclou una bossa amb **les làmines d'"Ambientació, festes i treball cooperatiu"** amb els suports i materials següents:

- Fitxes per a celebrar dies i festivitats significatius de cada trimestre.
- Làmines per a ambientar i decorar l'aula o per a portar a casa.
- Iniciació al treball cooperatiu.
- Corona d'aniversari (en el primer trimestre).
- Fulls per a retallar (nivell 3 anys).
- Coberta per a altres treballs.
- Adhesius per a les fitxes de plàstica i altres d'utilització lliure.

El nostre projecte, sempre comptant amb la col·laboració i la participació de les famílies, formarà l'alumnat en aspectes que entenem que són fonamentals per a l'adquisició progressiva d'**hàbits i de comportaments desitjables** i necessaris per a la seua integració en la societat: autonomia, cura del medi ambient, cura dels espais, expressió de sentiments, etc. Treballarem aspectes relacionats amb l'**educació emocional** com l'afecte, l'enuig, els zels, la por, l'alegria, la tristesa, la manifestació de gustos i opinions, el control dels impulsos...

Proposta pedagògica

Adquirir una rellevància especial el foment de les qüestions referides a **la interculturalitat**, de manera que els xiquets i les xiquetes comencen a comprendre que viuen en un món global en què es mesclen i s'entrellacen una gran quantitat de cultures i de formes de vida. Es tracta d'obrir les portes de l'aula a aquesta realitat, cada vegada més pròxima i immediata, que és el contacte amb persones d'altres races i llocs del món. Es pretén que prenguen consciència que el món és més ampli que el seu entorn, i que desenvolupen actituds, conductes i comportaments de bona ciutadania.

El mètode afavorix i estimula el desenvolupament de tots els xiquets i xiquetes plantejant situacions didàctiques que responen a diferents interessos, nivells d'aprenentatge, diferents tipus d'agrupaments...

El projecte permet la realització d'**adaptacions curriculars** més o menys significatives per mitjà d'una sèrie d'activitats que poden ser de reforç, en alguns casos, o d'ampliació, en altres. A més, conté una gamma molt àmplia de materials i de recursos que permeten adaptar-se a les necessitats i característiques individuals de cada xiquet o xiqueta (material per a l'aula, fitxes fotocopiabls, material de psicomotricitat, activitats de la proposta didàctica, materials complementaris...).

Afavorirem la col·laboració entre la **família** i l'**escola** a fi que els esforços d'ambdues parts vagin sempre en la mateixa direcció. Per a això oferix una sèrie de recursos que els xiquets i les xiquetes portaran a casa.

El nostre **projecte lingüístic** aborda **la iniciació a la lectura i a l'escriptura, i a una llengua estrangera** des del nivell de 3 anys. Inclou recursos per a facilitar el desenvolupament de la competència en comunicació lingüística partint del nivell de cada alumne i de les seues necessitats educatives. Suggestiu utilitzar materials que permeten la incorporació de l'anglès en el treball diari. Es tracta que comencen a familiaritzar-se amb la llengua estrangera a través de paraules i expressions molt senzilles relacionades amb les rutines quotidianes i amb els continguts treballats: colors, salutacions, nombres, membres de la família, animals...

Abordarem amb profunditat continguts relacionats amb les habilitats logicomatemàtiques que pretenen desenvolupar **la competència matemàtica i les competències bàsiques en ciència i tecnologia**. Es treballen els quantificadors, les formes geomètriques, els nombres, l'orientació espacial i temporal, els atributs, les relacions i mesures, les qualitats dels objectes i la iniciació en les operacions bàsiques. Alguns d'aquests continguts es podran abordar de manera experiencial per mitjà del **material manipulatiu individual** que té l'alumnat.

Els materials per a l'aula aporten un repertori de recursos molt ampli per a **ambientar; per a afavorir l'adquisició de la lectoescriptura; per a la iniciació a les noves tecnologies** (jocs i multimèdia), **a les matemàtiques**, i inclou, a més, **els personatges** de cada un dels nivells. Conté una gran quantitat de **murals** (d'unitats, desplegable d'aniversari, desplegables de nombres i figures, de nombres i reglets, de nombres i ordinals, calendari setmanal del temps, tren d'assistència, horari, fotografies...) i **distintius de responsabilitat**. Alguns d'aquests materials es poden treballar també en **anglès**.

L'Educació Infantil ha de potenciar i desenvolupar al màxim totes les possibilitats de l'alumnat, i dotar-lo de les competències, les destreses, les habilitats, els hàbits, les actituds que faciliten la posterior adaptació a l'Educació Primària. El nostre mètode té en compte les línies que s'establixen per a assegurar l'adequada **coordinació entre els nivells d'Educació Infantil i l'Educació Primària**.

2. Segon cicle de l'Educació Infantil. Àrees i fins

L'Educació Infantil és una etapa amb identitat pròpia la **finalitat** de la qual **és la de contribuir al desenvolupament físic, afectiu, social, motriu i intel·lectual** dels xiquets i de les xiquetes en col·laboració molt estreta amb les famílies. Al llarg d'aquesta etapa s'assenten les bases per al desenvolupament personal i social i s'integren aprenentatges que estan en la base del desenvolupament posterior de competències que es consideren bàsiques per a tot l'alumnat.

En el segon cicle d'aquesta etapa es **dóna una rellevància especial** als aprenentatges orientats al coneixement, valoració i control que l'alumnat adquireix de la seua persona, de les seues possibilitats i de la capacitat per a utilitzar amb una certa autonomia els recursos disponibles en cada moment. En aquest procés resulta rellevant l'adquisició de destreses per a realitzar les activitats habituals amb un cert grau de responsabilitat, autonomia i

iniciativa en la utilització adequada dels espais i materials, i en l'exercici de les diverses tasques que es realitzen a l'aula. Les interaccions amb el medi, el creixent control motor, la constatació de les seues possibilitats i limitacions i el procés de diferenciació dels altres faran que els xiquets i les xiquetes adquirisquen una independència progressiva respecte a les persones adultes.

El **llenguatge verbal** adquireix una importància especial, ja que és en aquest cicle quan s'inicia de forma sistemàtica l'adquisició de la llengua. No s'han d'oblidar altres tipus de llenguatges, com són el corporal, l'artístic, l'audiovisual i el matemàtic, ja que són bàsics per a enriquir les possibilitats d'expressió i el desenvolupament en general dels xiquets i de les xiquetes.

El **desenvolupament de les destreses i capacitats individuals** i la seua interacció amb el medi i amb els iguals contribueix a l'evolució del pensament, ensenyant a pensar i a aprendre (pensament crític, presa de decisions, resolució de problemes, utilització de recursos cognitius...) i assenten les bases per a l'aprenentatge posterior.

Al llarg d'aquest cicle, l'entorn dels xiquets i xiquetes s'amplia i es diversifica, i això suposa afrontar experiències noves i interaccionar amb elements fins aleshores desconeguts. **Adquireixen aprenentatges orientats a l'establiment de relacions socials cada vegada més àmplies i diverses.** Aprenen a relacionar-se amb els altres, a respectar les normes de convivència, a viure junts, i tot això contribueix al desenvolupament posterior de la competència social.

El caràcter integrador de l'etapa facilitarà l'**acceptació i el respecte a les diferències individuals**. La diversitat de procedències, experiències, ritmes i estils d'aprenentatge, interessos, motivacions, expectatives i capacitats s'entendran com a valors positius que enriquiran la tasca educativa i, a través de l'educació, aquesta diversitat contribuirà també a aconseguir una societat plural i tolerant.

Els continguts educatius es presenten en tres àrees diferenciades, encara que relacionats de forma molt estreta, i s'aborden per mitjà d'activitats globalitzades que tenen interès i significat per a l'alumnat. Les àrees són les següents: **Coneixement de si mateix i autonomia personal, Coneixement de l'entorn (medi físic, natural, social i cultural) i Llenguatges: comunicació i representació.**

Coneixement de si mateix i autonomia personal

En l'etapa de l'Educació Infantil és necessari que els xiquets i les xiquetes troben un clima càlid en què fonamentar la seua **seguretat afectiva**. Han d'experimentar relacions positives, tant perquè les interaccions siguin eficaces, com per a millorar la seua atenció i motivació pel medi.

Aquesta àrea fa referència a la **construcció gradual de la pròpia identitat i de la maduresa emocional**, a l'establiment de relacions afectives amb els altres basades en el respecte a les normes de convivència i a l'autonomia personal com a processos inseparables i necessàriament complementaris. Els continguts d'aquesta àrea adquireixen sentit des de la complementarietat amb la resta de les àrees.

En aquest **procés de construcció personal** són importants les interaccions dels xiquets i xiquetes amb el medi, el control motor creixent, el desenvolupament de la consciència emocional, la constatació de les seues possibilitats i de les seues limitacions, el procés de diferenciació dels altres i la independència cada vegada major respecte a les persones adultes.

La **identitat** és el resultat de les experiències que tenen en interaccionar amb el medi físic, natural i social. Aquesta interacció ha de promoure la imatge positiva d'un mateix, l'autoestima, l'autonomia..., i els sentiments que desencadenen han de contribuir a l'elaboració d'un concepte personal ajustat per a un desenvolupament ple i harmònic.

Les experiències amb l'entorn han d'ajudar-los a conèixer globalment i parcialment el seu cos, les seues possibilitats perceptives i motrius; a gaudir de les seues sensacions i a fer ús de les possibilitats expressives del cos per a manifestar-les. Conèixer les seues característiques individuals i les dels companys i companyes contribuirà en el procés d'**adquisició d'actituds no discriminatòries**.

Caldrà ajustar-se, així mateix, a l'**afectivitat** com a dimensió essencial en el desenvolupament de la personalitat infantil, potenciant el progressiu reconeixement, expressió i control d'emocions i sentiments.

Dins d'aquesta àrea es treballarà, a més, l'adquisició de bons **hàbits de salut, d'higiene i de nutrició**. Aquests hàbits contribueixen a cuidar el propi cos i els espais en què transcorre la vida quotidiana, i a l'autonomia progressiva dels xiquets i de les xiquetes.

Coneixement de l'entorn (medi físic, natural, social i cultural)

El descobriment del medi físic, natural, social i cultural implica, a més d'una determinada representació del món, l'existència de sentiments de pertinença, respecte, interès i valoració de tots els elements que l'integren. L'objectiu d'aquesta àrea és **facilitar el coneixement i la comprensió de tot allò que configura la realitat de l'alumnat**.

Amb aquesta àrea de coneixement i d'experiència es pretén afavorir el procés de descobriment i de representació dels **diferents contextos que componen l'entorn infantil**, així com facilitar que s'hi inserisquen de manera reflexiva i participativa.

Les **interaccions** que els xiquets i les xiquetes establisquen amb els elements del medi, que amb l'entrada a l'escola s'amplia i es diversifica, constituïran situacions privilegiades que els portaran a ampliar els seus coneixements sobre el món i a desenvolupar habilitats, destreses i competències noves.

Per a conèixer i comprendre com funciona la realitat, **el xiquet o la xiqueta indaga sobre el comportament i les propietats** d'objectes i matèries presents en l'entorn: actua i establix relacions amb els elements del medi físic; els explora i identifica; reconeix les sensacions que produeixen; s'anticipa als efectes de les seues accions sobre aquests; detecta semblances i diferències; compara, ordena, quantifica, passant així de la manipulació a la representació, que és l'origen de les incipients **habilitats logicomatemàtiques**.

S'acostaran a poc a poc al coneixement dels éssers vius, de les relacions que es mantenen amb aquests, de les característiques que presenten i de les funcions que realitzen, i es fomentaran **actituds de respecte i de cura** cap als éssers, cap al medi natural i cap als elements que l'integren.

Començaran a conèixer algunes **manifestacions culturals** de l'entorn des d'una perspectiva oberta i integradora que els permetrà descobrir, a més de la cultura pròpia, altres cultures i formes de vida presents en la societat (costums, cultura, habitatge, localització geogràfica...), la qual cosa fomentarà **actituds de tolerància, valoració i respecte**.

La importància de les **tecnologies de la informació i de la comunicació** i la incorporació al funcionament de la societat actual aconsellen que l'alumnat identifique el paper que tenen en les seues vides, a fi que s'interessen a conèixer-les i comencen a usar-les.

Llenguatges: comunicació i representació

Aquesta àrea fa referència al **desenvolupament de la capacitat de comunicació**. Les distintes formes de comunicació i de representació servixen de nexa entre el món exterior i l'interior pel fet de ser instruments que fan possible la representació de la realitat, l'expressió de pensaments, sentiments i vivències i les interaccions amb els altres.

Treballar educativament la comunicació implica potenciar les capacitats relacionades amb la recepció i la interpretació de missatges i les dirigides a emetre'ls o produir-los, amb la qual cosa es contribueix a **millorar la comprensió del món**.

A través dels distintes llenguatges, els xiquets i les xiquetes descobriran com s'adapten millor a la representació de les distintes manifestacions o dimensions d'una mateixa realitat. Facilitar que **acomoden els codis propis de cada llenguatge a les seues intencions comunicatives** els acostarà a un ús cada vegada més propi i creatiu dels llenguatges en qüestió.

Les diferents formes de comunicació i representació que s'integren en aquesta àrea són les següents: **el llenguatge verbal, el llenguatge artístic (plàstic i musical), el llenguatge corporal, el llenguatge audiovisual i el de les tecnologies de la informació i de la comunicació**. Aquests llenguatges contribueixen de manera complementària al desenvolupament integral de l'alumnat i es desenvolupen de manera integrada amb els continguts de les dues primeres àrees. A través dels llenguatges, els menors desenvolupen la imaginació i la creativitat, aprenen, construïxen la seua identitat personal, mostren les emocions, el seu coneixement del món, la seua percepció de

la realitat. Són instruments de relació, regulació, comunicació i intercanvi, i l'eina més potent per a expressar i gestionar les seues emocions i, en definitiva, per a representar-se la realitat.

El llenguatge oral és especialment rellevant en aquesta etapa per ser l'**instrument per excel·lència de relació i d'aprenentatge, de regulació de la conducta i de manifestació de vivències, sentiments, idees, emocions...**

La verbalització, l'explicació en veu alta del que aprenen, del que pensen i del que senten és un instrument imprescindible per a configurar la seua identitat personal, per a conèixer, per a aprendre a fer i per a aprendre a ser i a conviure.

L'escola tindrà com a finalitat millorar la competència lingüística dels menuts, potenciant bons nivells de comprensió i d'expressió, propiciant l'increment del seu vocabulari, la millora de la pronunciació i l'ús de la sintaxi per a aconseguir una organització clara de les idees.

En aquest cicle, s'inicia l'aprenentatge d'un codi nou: **el llenguatge escrit**. Es pretén que els xiquets i les xiquetes descobrisquen i exploren els usos de la lectura i de l'escriptura, despertant i refermant el seu interès per aquests. S'iniciaran en el coneixement d'algunes propietats del text escrit i de les seues característiques convencionals, l'adquisició del qual s'ha de completar en Primària. És, a més, necessari desenvolupar **actituds positives cap a la llengua pròpia i la dels altres**, i despertar la curiositat per conèixer-ne més. També és necessari l'**acostament a la literatura infantil** com a font de gaudi, de diversió i de joc.

L'acostament a una llengua estrangera es realitzarà a través de situacions habituals de comunicació i en contextos de la vida quotidiana on s'utilitzen salutacions, comiats i altres fórmules de cortesia. Es generarà l'interès per participar en interaccions orals en una altra llengua. Així mateix, parlar de temes coneguts o predicibles facilitarà la comprensió de la idea global de textos orals en la llengua estrangera. L'ús d'un context visual i no verbal i dels coneixements previs que tenen els xiquets i les xiquetes facilitarà el desenvolupament d'estratègies bàsiques per a recolzar la comprensió i l'expressió oral de missatges en una llengua estrangera.

Continuaran avançant en l'**ús d'instruments tecnològics com a elements facilitadors de comunicació, informació, gaudi, expressió i creació**. La utilització de mitjans com l'ordinador, les tauletes tàctils, les pissarres digitals, la càmera fotogràfica, els reproductors d'àudio i de vídeo, les consoles de jocs... els permetrà conèixer i interpretar els distints llenguatges de les tecnologies: audiovisual, multimèdia, musical, oral, escrit, plàstic, matemàtic i icònic.

Aquestes àrees s'han de concebre amb un **criteri de globalitat i de dependència mútua**, i s'han d'entendre com a àmbits d'actuació, com a espais d'aprenentatge de conceptes, actituds i procediments que contribueixen al desenvolupament dels xiquets i de les xiquetes d'aquestes edats.

Fins de l'Educació Infantil

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses*, seguint les directrius marcades per la legislació vigent, busca la consecució dels **fins** següents:

- El desenvolupament ple de la personalitat i de les capacitats de l'alumnat.
- El desenvolupament afectiu, del moviment, dels hàbits de control corporal, de les manifestacions de la comunicació i del llenguatge, de les pautes elementals de convivència i de relació social, així com del descobriment de les característiques físiques i socials del medi. A més, es facilitarà que els xiquets i les xiquetes tinguen una imatge de si mateixos positiva i equilibrada i que adquirisquen autonomia personal.
- Desenvolupar progressivament les habilitats necessàries per a l'aprenentatge de la lectura, l'escriptura, la representació numèrica i el càlcul a fi d'incrementar les capacitats intel·lectuals de l'alumnat i de preparar-los per a cursar de manera profitosa l'Educació Primària.
- Amb l'objectiu de respectar la responsabilitat fonamental dels pares o tutors legals, els centres cooperaran estretament amb ells per a aconseguir la màxima cohesió i unitat de criteri en l'educació dels fills i establiran mecanismes per a afavorir la participació en el procés educatiu.
- L'educació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals, en la igualtat de drets i d'oportunitats entre homes i dones i en la igualtat de tracte i no-discriminació de les persones amb discapacitat.

- L'educació en l'exercici de la tolerància i de la llibertat dins dels principis democràtics de convivència, així com en la prevenció de conflictes i en la resolució pacífica d'aquests.
- L'educació en la responsabilitat individual i en el mèrit i l'esforç personal.
- La formació per a la pau, el respecte als drets humans, la vida en comú, la cohesió social, la cooperació i la solidaritat entre els pobles, així com l'adquisició de valors que propicien el respecte cap als éssers vius i el medi ambient, en particular el valor dels espais forestals i el desenvolupament sostenible.
- El desenvolupament de la capacitat de l'alumnat per a regular el propi aprenentatge, confiar en les seues aptituds i coneixements, així com per a desenvolupar la creativitat, la iniciativa personal i l'esperit emprenedor.
- La formació en el respecte i el reconeixement de la pluralitat lingüística i cultural i de la interculturalitat com a elements enriquidors de la societat.
- L'adquisició d'hàbits intel·lectuals i tècniques de treball, de coneixements, així com el desenvolupament d'hàbits saludables, de l'exercici físic i de l'esport.
- La preparació per a l'exercici de la ciutadania i per a la participació activa en la vida econòmica, social i cultural, amb una actitud crítica i responsable i amb capacitat d'adaptació a les situacions canviants de la societat del coneixement.

3. Metodologia

La metodologia **integra totes aquelles decisions orientades a organitzar el procés d'ensenyament i d'aprenentatge que es desenvolupa a les aules**. La metodologia és, per tant, la hipòtesi de partida per a establir les relacions entre el professorat, l'alumnat i els continguts d'ensenyament.

Els xiquets i xiquetes aprenen i es desenvolupen en un mitjà adequadament organitzat per a això, per la qual cosa la qualitat i la varietat dels aprenentatges es relacionen directament amb la manera en què aquests aprenentatges s'han produït. **El que aprenen depèn, en gran manera, de com ho aprenen**. D'ací la importància de les orientacions metodològiques.

Les decisions relacionades amb la metodologia afecten elements personals, físics i materials. El protagonisme dels menors, la manera en què s'agrupen, l'organització dels espais i dels temps, la selecció de recursos i materials, les situacions d'aprenentatge, activitats i seqüències didàctiques que es proposen, el paper dels educadors, la interacció de l'escola amb la família i amb altres estaments socials són aspectes o elements que configuren la metodologia.

L'Educació Infantil s'entén com una etapa amb identitat pròpia, important en si mateixa, centrada en la idea d'un alumne competent, amb capacitat d'acció i amb drets plens. Així, el xiquet i la xiqueta s'entenen fins als sis anys d'edat com protagonistes en la construcció de la seua identitat, coneixement i cultura, en col·laboració amb altres persones i grups socials.

Els menors d'aquestes edats es conceben **com persones riques en potencialitats, competents, actives, fortes i capaces d'implicar-se en el món de manera activa i participativa i de contribuir al seu creixement i aprenentatge**. Entre els factors que condicionen i intervenen en el procés de desenvolupament i en els aprenentatges que els xiquetes i les xiquets construeixen, són especialment rellevants la **seguretat afectiva** que l'ambient els procure, la consideració que són éssers en els quals cos, ment i emocions es manifesten de manera integrada i conjunta, l'estimulació del seu afany explorador i manipulatiu, les múltiples possibilitats de viure situacions o experiències i el respecte i consideració cap a les diferències individuals. Es tracta d'un procés continu de recerca i d'indagació compartida, mediat per les distintes formes d'expressió: oral, corporal, artística, com a conseqüència del qual els xiquetes i les xiquets, junt amb els educadors, augmenten les seues competències, es desenvolupen i aprenen sobre si mateixos i sobre el món. Es busca, en definitiva, una cultura de l'aprenentatge caracteritzada per la participació, la reflexió, la solidaritat, el plaer, l'esforç i l'admiració.

La pràctica educativa en Educació Infantil permet **enfocaments metodològics diferents**; no obstant això, convé considerar algunes idees fonamentals que han de sustentar l'acció didàctica. Aquests principis s'oferixen com a referents que permeten prendre decisions metodològiques fonamentades perquè, en efecte, la intervenció

pedagògica tinga un sentit inequívocament educatiu. **Els principis o criteris metodològics s'ofereixen per al conjunt de l'etapa i s'hauran de contextualitzar segons les característiques de cada grup.**

Per a desenvolupar les **competències i les intel·ligències múltiples**, és necessari treballar, sobretot, per projectes i resolent problemes; així, es proposaran tasques i reptes que els inciten a mobilitzar els seus coneixements i habilitats. Des de la **metodologia per projectes**, es tracta d'acostar l'escola a la vida diària. Des de la perspectiva didàctica, el projecte s'articula com un itinerari formatiu planificat en situacions d'ensenyament en què es posen en pràctica les diferents competències i s'estimula el desenvolupament de les intel·ligències múltiples.

Principis metodològics

Enfocament globalitzador i aprenentatge significatiu

Actualment s'ha d'entendre la globalització com una perspectiva que orienta, impregna i condiona el treball a l'escola infantil, tant respecte a la planificació de la intervenció educativa, com pel que fa a la forma en què xiquets i xiquetes s'han d'acostar als coneixements per a aprendre'ls. Conseqüentment, aquest principi es referix tant al procés d'ensenyament com al d'aprenentatge.

L'enfocament globalitzador permet que els alumnes i les alumnes **aborden les experiències d'aprenentatge de forma global**, posant en joc de forma interrelacionada mecanismes afectius, intel·lectuals, expressius. Aquest principi afecta tant la formulació dels objectius com la selecció, seqüenciació, planificació i presentació dels continguts, i també determina la definició de les formes de treball. Al·ludix aquest principi, per tant, a la conveniència **d'aproximar l'aprenentatge des d'una perspectiva integradora i diversa**.

D'ací que el projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* es base, fonamentalment, en el **principi de globalització**. Es tracta, per tant, d'un procés global d'acostament a la realitat que es vol conèixer. Aquest procés serà fructífer si **permet establir relacions i construir significats més amplis i diversificats**. Aquest caràcter globalitzador no és incompatible amb la conformació del currículum en àrees que constitueixen un conjunt relacionat amb els àmbits més significatius del coneixement, per al desenvolupament dels quals el professorat ha de propiciar activitats que contribuïsquen al desenvolupament integral de l'alumnat creant un **clima de seguretat i d'afecte**. Tenint en compte aquest principi, el projecte tracta els continguts del nivell de l'Educació Infantil de forma global, interrelacionant les tres àrees o àmbits d'experiència que formen el currículum.

Els continguts s'organitzen en unitats didàctiques significatives per als xiquets i xiquetes, els quals, partint dels seus interessos, vinculen ordenadament i com cal els elements informatius nous amb els que ja tenen.

Pel que fa al procés d'aprenentatge, l'enfocament globalitzador guarda una relació molt estreta amb la **rellevància** dels aprenentatges. Els xiquets i xiquetes **aprenen construint**, reinterpretant de manera compartida els coneixements i sabers de la cultura en què viuen. Aprendre de forma globalitzada suposa **establir relacions múltiples i substantives entre el que ja sap o s'ha viscut i allò que és un nou aprenentatge**. Aquestes relacions es produïxen més fàcilment quan els educadors fan de mediadors, partint dels coneixements previs i ajudant els xiquets i xiquetes a ampliar els seus sabers.

Aprendre de forma significativa i amb sentit **permetrà aplicar allò que s'ha après** en una situació a altres situacions i contextos. Un altre dels requisits per a aprendre significativament és que l'alumnat tinga una **disposició positiva cap a l'aprenentatge**, que estiga motivat per a aprendre, és a dir, **que els aprenentatges tinguin sentit per a ell, connecten amb els seus interessos i responguen a les seues necessitats**. En definitiva, l'aprenentatge significatiu suposa un procés de construcció de significats en què els xiquets i xiquetes, amb el concurs de les seues experiències i coneixements previs i en interacció amb les altres persones, atribueixen significat a la parcel·la de la realitat que els desperta interès i al que succeïx en el seu entorn. En aquest sentit, els coneixements desajustats són aprofitables per a ajudar el xiquet o la xiqueta a observar, raonar i apreciar les seues contradiccions i intentar superar-les.

Per tant, aplicar una metodologia basada en aquest principi didàctic exigix **tindre en compte els requisits següents**:

- Detectar els coneixements previs de l'alumnat per a poder realitzar la intervenció adequada.

Proposta pedagògica

- Plantejar situacions que no estiguen molt allunyades ni excessivament pròximes a les seues experiències per a provocar el conflicte cognitiu que actuarà de ressort perquè l'alumnat plantege solucions a cada situació.
- Organitzar els continguts de l'Educació Infantil tenint en compte que és el xiquet o la xiqueta qui ha d'assimillar-los. L'establiment de continguts que actuen com a organitzadors previs, la planificació d'eixos temàtics, centres d'interès o fils conductors i el repàs regular i periòdic dels continguts abordats amb anterioritat fan possible que senten confiança i seguretat davant de les situacions que se'ls plantegen.

La **taula d'aprenentatges** inclosa en cada unitat didàctica recull els continguts tractats i les relacions més significatives que s'hi estableixen.

Els xiquets i xiquetes manifesten una gran curiositat i interès pel que passa al seu voltant, gaudixen buscant explicació i sentit al que succeeix en el seu entorn pròxim. Davant de problemes experimentals nous actuen com si foren científics xicotets, formulant «teories» que els desafien. El coneixement de les estructures subjacents als fets reals no és el resultat d'una apropiació immediata, sinó d'un **procés de construcció continu i progressiu**. Per aquesta raó, aquest coneixement mantindrà el seu caràcter instrumental al servei de la interpretació i la intervenció en els fets de la vida quotidiana. A mesura que creixen s'interessen pel que passa al món, no sols en l'entorn més pròxim. Conseqüentment, **l'escola infantil ha d'oferir experiències**, objectes d'estudi, projectes de treball, etc., tant pròxims com allunyats de la vida dels xiquets i xiquetes, de tal forma que l'entrada a l'escola supose una finestra al món.

Enfocament comunicatiu

L'enfocament comunicatiu subratlla el significat en l'aprenentatge, situant els intercanvis i les construccions compartides com a elements fonamentals. No es tracta d'una metodologia didàctica; **és una forma de concebre i d'abordar l'ensenyament i l'aprenentatge dels distints llenguatges** que suposa dissenyar situacions didàctiques en què siga significatiu i real l'ús i el maneig de textos i de missatges variats procedents de les matemàtiques, de la informàtica, de la lectura i de l'escriptura, perquè l'aprenentatge és un procés cognitiu i una activitat social i cultural.

Els continguts educatius no es fragmenten ni es trien seguint una suposada dificultat, sinó que **es tracten en contextos comunicatius i a través de propostes amb sentit per a l'alumnat**. Es potencia la interacció i la col·laboració, respectant i aprofitant les diferències i els distints ritmes d'aprenentatge.

El joc

El joc suposa per als menors situacions plaents i divertides, no té una altra finalitat que no siga el mateix joc, implica immediatesa en el temps, se sol realitzar en total llibertat i, moltes vegades, està carregat de plaer pel descobriment, la simulació i la fantasia necessaris per a crear mons on tot és possible. Aquestes característiques fan que **el joc afecte el desenvolupament afectiu, psicomotor, social, cognitiu i lingüístic**, d'ací la importància que té per a un creixement global i harmònic. A través dels jocs, xiquetes i xiquets s'aproximen al coneixement del medi que els envolta, al pensament i a les emocions pròpies i dels altres. Pel seu caràcter motivador, creatiu i plaent, **l'activitat lúdica té una importància clau en l'Educació Infantil**.

El paper de les persones adultes en el joc és crucial des del primer moment, ja que han d'aprofitar aquestes situacions no sols per a observar i conèixer els xiquets i les xiquetes, sinó per a estimular aquestes accions. Els tutors i tutores hauran d'estimular els jocs motors, d'imitació, de representació, expressius, simbòlics, dramàtics i de tradició cultural.

La **potencialitat educativa del joc** atorga a aquest un triple caràcter: s'ha de tractar com a objectiu educatiu, perquè **cal ensenyar a jugar**; com a contingut, ja que són molts els aprenentatges vinculats als jocs que l'alumnat pot construir; i com a recurs metodològic, perquè **a través del joc es poden realitzar aprenentatges** referits a les diverses àrees del coneixement i de l'experiència.

S'han de potenciar els jocs infantils reservant espais, temps i recursos perquè tots els xiquets i xiquetes puguin jugar. Una atenció especial demana la possibilitat de jugar en espais a l'aire lliure. **El pati s'ha de considerar com un escenari lúdic privilegiat**, amb un disseny, equipament, distribució dels espais, etc., adequat a les necessitats dels menors.

S'ha de potenciar, de la mateixa manera, el joc autònom, tant l'individual com el practicat en equip, per la seguretat afectiva i emocional, per la integració dels xiquets i xiquetes entre si i amb els adults. No es pot oblidar que **la interacció amb altres persones constituïx** un recurs metodològic important que els ajuda en el seu procés social, afectiu i intel·lectual.

L'activitat infantil, l'observació i l'experimentació

L'activitat infantil és un requisit indispensable per al desenvolupament i l'aprenentatge. L'alumnat ha d'**aprendre fent, en un procés que requereix observació, manipulació, experimentació i reflexió**.

Des de molt prompte, es planificaran situacions didàctiques perquè les accions que els alumnes i les alumnes repetixen de forma espontània els porten a **descobrir efectes** d'aquestes accions i a **anticipar-ne** algunes. Per exemple, per al descobriment de si mateix, s'ha de facilitar que utilitzen tots els seus sentits i que **experimenten sensacions** diverses. De la mateixa manera, el contacte personal facilitarà el coneixement dels altres. Per la seua banda, l'experimentació amb objectes i materials permetrà bàsicament la indagació i el coneixement dels elements de la realitat tant des d'una perspectiva física, com lògica i matemàtica.

En aquesta etapa educativa, s'entén com a activitat qualsevol tipus de proposta o de situació que els invite a elaborar representacions del que pretenen fer, del que es podria fer o del que s'ha fet, per a ajudar-los a ser capaços d'obtenir informació, imitar, representar, comunicar i reflexionar sobre la seua activitat, recordar experiències o predir conseqüències. Així, **els xiquets i xiquetes coneixen el món que els envolta, estructuren el seu pensament, controlen i canalitzen experiències futures i descobrixen les seues emocions i sentiments**. En definitiva, creixen.

En la planificació didàctica caldrà considerar que no totes les situacions d'aprenentatge són del mateix ordre ni tenen la mateixa potencialitat educativa, per la qual cosa les **propostes i activitats han de ser variades i ajustades als diferents ritmes i estils cognitius** dels xiquets i xiquetes que integren el grup. Segons la intencionalitat educativa, el moment en què es presenten o el tipus d'aprenentatge que es vol generar, caldria proposar situacions de diferents tipus. Per exemple, algunes tindran com a objectiu la detecció dels coneixements previs i dels interessos infantils, d'altres seran de desenvolupament dels aprenentatges i d'altres serviran per a recapitular i sintetitzar el que s'aprèn; en alguns casos les suggerirà el docent i en uns altres, l'alumnat; n'hi haurà per a realitzar en gran grup, en grup reduït, per parelles, individualment, etcètera.

Així doncs, **les situacions didàctiques a aquestes edats han de ser variades** i la durada s'ha d'estimar d'acord amb l'interès que susciten. Bona part d'aquestes situacions haurien de suposar sempre un repte i mobilitzar diverses capacitats en realitzar-se.

La planificació de les situacions didàctiques tindrà en compte la consideració d'**agrupaments diversos**. El **treball cooperatiu**, en grups xicotets i la interacció entre iguals són imprescindibles per al desenvolupament intel·lectual, ja que permeten que els menors prenguen consciència del fet que, de vegades, hi ha desajustos entre el que pensen i la realitat. La mediació del professorat que exercisca la tutoria en aquest procés d'interacció entre iguals és fonamental.

D'ací la importància de **planificar totes les situacions**: les pròpies de les accions de la vida quotidiana, els jocs, les eixides, les festes i celebracions, o aquelles que han d'estar més dirigides. És el conjunt de totes aquestes situacions el que permetrà l'aprenentatge dels continguts fonamentals de l'etapa. En definitiva, s'ha de tindre en compte que tot el que ocupa el temps escolar és educatiu, i així és com s'ha de considerar en el moment de la planificació.

Les eixides i l'espai extraescolar han de formar part de la planificació curricular i, en conseqüència, s'han d'orientar amb relació a determinats fins i objectius i comportar uns continguts. Es practicarà així una escola oberta i permeable al medi en què s'inserix.

L'ensenyament és un procés compartit que permet a l'alumnat apropiarse del món que l'envolta. El coneixement generat en aquestes interaccions a tres bandes entre el menor, l'objecte de coneixement i altres persones no és una còpia de la realitat, sinó una construcció, una reelaboració conjunta que permet interpretar el medi i atorgar-li significat.

Proposta pedagògica

Un principi metodològic molt lligat a l'activitat és la **motivació**. És absolutament necessari que els menors se senten atrets cap a l'aprenentatge. En això juga un paper molt important el fet que **els objectius, competències, continguts i activitats tinguin un nivell adequat i que responguen als seus interessos, i també que els mètodes i recursos siguin atractius i faciliten l'aprenentatge**.

Per a aconseguir que els menors estiguin motivats, en el projecte es **proposen diversos tipus d'estímuls**:

- Observació, manipulació i exploració.
- Situacions apropiades de comunicació verbal, plàstica, audiovisual i psicomotriu.
- Estímuls afectius amb lloances i premis, que són fonamentals per la satisfacció que reporten.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* té en compte també el **principi de socialització**. L'egocentrisme és un tret propi en aquestes edats i és necessari que el superen. En aquest sentit, el mètode proposa una gran quantitat d'**activitats de grup i activitats compartides** en les quals aprendran comportaments i normes, i també a compartir, a respectar, a participar i, en definitiva, a relacionar-se amb els altres. D'aquesta manera, superaran l'egocentrisme propi d'aquesta edat i desenvoluparan la capacitat de relació, l'autonomia i la independència.

La **participació de la família** en l'escola és fonamental, ja que l'aprenentatge dels xiquets i xiquetes de 3 a 6 anys està molt centrat en les seues vivències, en les rutines de la vida quotidiana. Ha d'existir una continuïtat entre el que fan dins de l'escola i el que fan fora. Els docents han de requerir la col·laboració de la família per a aconseguir aquesta continuïtat. El fet que hi haja relacions fluides permetrà que es tinguin **critèris comuns i pautes homogènies** d'actuació que afavoriran el procés d'aprenentatge i el desenvolupament harmònic de la personalitat dels menors.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* és conscient de la importància de la vinculació de la família i ofereix un material destinat als pares o tutors. A través del **Llibre per a la família Junts, millor** i dels **tríptics "Aprenc amb la meua família"** (un per cada unitat), la família estarà informada sobre aspectes educatius importants que es treballaran amb els seus fills i filles. El llibre *Junts, millor* conté un apartat que els permetrà el contacte continu amb el centre i amb els docents; també els possibilitarà informar sobre tot el que creguen convenient relatiu als seus fills. Els tríptics ofereixen informació detallada sobre els continguts que es treballaran, una sèrie de suggeriments per a reforçar-los a casa i uns temes d'interès relacionats amb el procés de desenvolupament dels xiquets i xiquetes.

La **flexibilitat del projecte i dels seus materials** fa possible que molts elements i recursos que s'hi inclouen es puguen treballar tant a l'escola com a la llar, davall la supervisió del docent i dels pares o tutors respectivament.

Disseny i organització dels espais individuals i col·lectius

En Educació Infantil hem de considerar l'ambient com un entramat tant físic –materials, espai, temps–, com cultural –hàbits, normes, valors– i afectivosocial –relacions i interaccions entre xiquets i xiquetes, famílies i professionals– que té lloc a l'escola. Entre aquests elements es produeixen relacions sistèmiques, de manera que les modificacions en cada un repercutixen en els altres i en la totalitat de l'ambient. La **configuració de l'ambient** és un dels eixos on s'assenta el significat de l'acció dels xiquets i xiquetes, permetent o inhibint el desenvolupament de les seues potencialitats.

El treball de planificació de l'ambient a l'escola infantil és **transcendent per als diversos processos de relació, creixement i aprenentatge de la comunitat educativa**. Quan entrem en un lloc desconegut, percebem informacions que ens fan sentir proximitat o distància, accessibilitat o rebuig, seguretat o incertesa, llibertat o control, etc., no sols pels missatges orals que rebem, sinó per com estan organitzats l'espai, els mobles o materials, les informacions que hi ha a les parets, etc. L'ambient de l'escola infantil, on es viu i amb el qual s'interactua, envia constantment missatges a l'alumnat i a les persones adultes. **El professorat ha de qüestionar-se de manera permanent quin entorn físic, afectiu i relacional s'ofereix i si aquest és coherent amb el seu plantejament educatiu**.

Els professionals de l'Educació Infantil prenen nombroses decisions respecte a l'ambient que ofereixen. Tenen, en aquest sentit, una responsabilitat que ha de respondre a una reflexió i investigació sobre les característiques i la manera peculiar de créixer i d'aprendre dels menuts. En assumir aquesta responsabilitat, **l'equip educatiu**

ha de ser coherent i donar resposta als interessos i necessitats dels tres protagonistes implicats en la tasca educativa: alumnat, famílies i professionals. Per a afavorir la comunicació i interrelació entre tots i una major sensibilització de l'ambient en què es viu, es necessita dotar d'intencionalitat educativa les decisions que es prenguen i, per a això, s'ha d'aprofundir sobre els aspectes més senzills del que es produïx cada dia a l'escola infantil.

L'ambient de l'escola s'ha de configurar de manera que tots els seus integrants senten que estan en un lloc que els pertany. L'entrada a l'escola infantil pot ser un exemple, un lloc acollidor que invite a entrar-hi; que manifeste facilitat en l'accés; que pugui ser utilitzat per les famílies per a poder seure, esperar o xarrar; que expose les informacions generals de l'escola. Un lloc per a poder compartir i informar totes les famílies dels diferents projectes que els grups realitzen.

Tots els espais de l'escola s'han de considerar potencialment educatius. Els professionals de l'educació hauran de planificar intencionalment els diferents llocs i espais del recinte escolar, per la qual cosa tots els criteris i opcions plantejats han d'afectar el conjunt d'espais interiors i exteriors del centre. S'han de considerar com a escenaris d'acció-interacció-comunicació. La seua organització s'ha d'orientar, conseqüentment, cap a la **satisfacció de les necessitats** de moviment, afecte, joc, exploració, comunicació, relació, descans, etc., en els xiquets i xiquetes, o de relació, aprenentatge compartit, comunicació, etc., en el cas de les persones adultes. S'ha de tindre en compte que no totes es poden satisfer a l'aula, sinó que s'han d'utilitzar els diferents espais (entrada, patis, corredors, aules, banys...) de manera que es complementen les seues funcions. Els espais no sols estan definits per les dependències arquitectòniques, sinó també per la **distribució del mobiliari, materials i objectes**, ja que, d'acord amb la seua distribució, es poden generar espais que afavorisquen determinades accions, actituds i moviments, alhora que els xiquets i xiquetes poden construir progressivament una imatge ordenada del món que els envolta.

Al llarg de l'etapa d'Educació Infantil els xiquets i xiquetes viuen el trànsit de la dependència a conductes i emocions més autònomes. L'ambient ha de contribuir a aquest procés transmetent tant seguretat física i emocional com **estímul per a créixer**. És important considerar el menor des que naix com un ésser actiu, amb capacitat d'acció i d'interacció.

La seguretat que l'escola ha d'oferir està relacionada amb la necessària articulació entre la vida grupal que es genera a l'escola i el respecte a cada u, com a subjecte únic i individual ple de potencialitats, on les diferències i les peculiaritats pròpies han de ser reconegudes. **És important que l'alumnat pugui sentir que la identitat pròpia està present dins de la situació col·lectiva.** Els professionals han de personalitzar els espais, tant col·lectius com individuals, amb referències pròximes i vinculades al seu món quotidià i familiar. Els espais compartits (corredors, entrades o la mateixa aula), han de recollir els processos de treball que xiquets i xiquetes viuen, a través de les produccions realitzades, imatges..., que permeten reconèixer la singularitat de cada comunitat educativa.

La varietat d'activitats educatives que s'han de realitzar aconsella que la distribució que es faça dels espais, mobiliaris, materials... garantisca una oferta diversificada i flexible, tant en relació amb els agrupaments a les aules –activitat individual, de grup reduït, de gran grup–, com en tot allò que fa referència als tipus d'activitat. Així, l'aula s'ha d'organitzar en **zones o espais diferenciats d'activitat o racons**: per a la trobada grupal, de biblioteca i lectura, de joc simbòlic, de naturalesa, de construccions, d'ordinador, d'expressió plàstica o d'activitats tranquil·les. Això contribuirà al desenvolupament de l'autonomia infantil, ja que, com que hi ha diferents possibilitats, podran triar la que més s'adequa als seus interessos i desitjos.

Una importància especial té l'**espai exterior**, que ha d'adquirir a l'escola un protagonisme creixent pel potencial educatiu que té. Es converteix així en un escenari privilegiat de creixement i d'aprenentatge per a xiquets i xiquetes, i d'observació per als educadors.

És fonamental que els espais a l'escola infantil siguin harmònics i que, en el seu disseny i decoració, es cuide especialment l'estètica incorporant formes, colors i elements de l'entorn natural i evitant imatges estereotipades o infantilitzades que no suposen estímuls per al creixement i no els ajuden a desenvolupar la sensibilitat estètica i artística.

Distribució del temps

L'organització del temps escolar va més enllà de la temporalització de les activitats o de l'elaboració d'horaris. **El temps ha de ser entès**, en aquesta etapa, **com un instrument o ferramenta útil per a l'organització de la vida escolar**, però també **com un element que contribueix al procés de construcció personal de l'alumnat**, d'ací la seua importància.

El procés de desenvolupament de les persones es construeix en el temps, encara que no en tots els casos de la mateixa manera. **Cada xiquet i xiqueta ha de disposar, en conseqüència, del temps necessari per a créixer i desenvolupar-se d'acord amb els seus ritmes individuals**. El temps s'ha d'organitzar de manera flexible i natural, perquè així es generarà un ritme assossegat que evitarà l'aclaparament dels xiquets i xiquetes per l'exigència d'una realització immediata de les activitats o d'una adquisició ràpida de destreses. Conseqüentment, s'han d'oferir moments i situacions on es compte amb el temps necessari per a poder jugar, riure, conèixer, explorar i aprendre junt amb la persona adulta i amb altres companys i companyes.

Tots els membres de la comunitat educativa –alumnat, famílies i professionals– han de trobar espais per al creixement personal i professional on siga possible el contacte, la participació, la reflexió i el debat. Propiciar la relació i la comunicació entre tots els membres de l'escola, no pot ser només una intenció, sinó que exigeix organitzar els temps de manera que siga possible la interrelació, per la qual cosa s'han de **dissenyar moments** per a això: entrades al matí, temps compartits als espais exteriors, activitats conjuntes de grups, visites de grups reduïts a una altra aula, festes, etcètera.

En l'organització dels temps diaris és important establir un **marc estable** que facilite la interiorització de ritmes, que els aporte seguretat i estabilitat, i que troben un temps suficient per a la satisfacció de les seues necessitats –alimentació, higiene, descans, activitat.

Quan s'organitza la seqüència de temps diaris, s'ha de tindre en compte un **equilibri necessari** entre temps definits per la persona adulta i temps on els alumnes i les alumnes puguen organitzar lliurement la seua activitat.

Serà necessari, al seu torn, realitzar una planificació del temps des d'una perspectiva més global del curs escolar. Els canvis que es produeixen en aquestes edats en pocs mesos exigixen pensar en les modificacions d'espais, temps i materials que s'han d'establir al llarg de l'any.

Selecció i distribució dels recursos didàctics i materials

La selecció de materials que ofereix l'escola **ha de ser una altra decisió planificada**. Es poden considerar materials educatius aquells elements i objectes de qualsevol ordre amb els quals els xiquets i les xiquetes interactuen i generen aprenentatges. No té sentit, per tant, la diferenciació entre material de joc i material educatiu. El material es converteix, conseqüentment, en un instrument important per a l'acció i per a l'establiment de relacions orientat cap a la construcció i la reorganització del coneixement, tant del món físic com de l'emocional i social. Tots hem observat en nombroses ocasions el fort contingut afectiu que depositen xiquets i xiquetes en alguns materials, de manera que es converteixen en suport de relació amb els altres o amb l'entorn més pròxim. **El valor del material residix fonamentalment en les possibilitats d'acció, manipulació, experimentació i conflicte que proporcione d'acord amb la intencionalitat educativa i amb els objectius que prèviament s'han definit**.

Per a la selecció i l'ús dels materials educatius i d'equipament s'hauran de tindre en compte alguns criteris. Han de recolzar l'activitat infantil promovent la investigació, indagació, exploració, etc., evitant suplir l'activitat de xiquets i xiquetes. **Han de ser polivalents**, permetent realitzar diferents accions, usos i experiències, d'acord amb els interessos de qui els utilitze i adequar-se als diferents ritmes dels membres del grup. Han de ser variats, orientats al desenvolupament de tots els plans que integren la personalitat infantil: motor, sensorial, cognitiu, lingüístic, afectiu i social. Seran també, en la mesura que siga possible, elements de la vida quotidiana de la comunitat, útils, ferramentes... que, davall la supervisió de persones adultes, es podran utilitzar.

Convé recordar el **paper compensador** de l'escola infantil, ja que no tots els xiquets i xiquetes tenen accés a la manipulació i a la utilització de certs objectes i materials pel context sociocultural en què es desenvolupen. Conseqüentment, el centre ha d'oferir oportunitats per a l'experimentació amb recursos com les tecnologies de la informació i la comunicació (ordinador, tauleta tàctil, pissarra digital, perifèrics, etc.), llibres i material imprès (una

consideració especial mereix a aquestes edats la literatura infantil, i altres materials i recursos com pintures, argila, làmines i llibres d'art, mapes i lupes.

L'ús d'aquests materials en situacions educatives planificades, com la lectura conjunta de contes, la realització d'obres plàstiques lliures o d'obres reconegudes, etc., la recerca d'informació en llibres o amb ajuda de l'ordinador o d'altres dispositius (recursos multimèdia i Internet), l'acompanyament en activitats d'exploració i d'experimentació amb objectes i materials... aproximaran l'alumnat a aquests mitjans i l'ajudaran a trobar significats, molts dels quals construïts socialment i culturalment.

L'organització i la disposició dels materials a l'escola ha de **facilitar l'autonomia i la independència** dels xiquets i xiquetes. Es col·locaran en diversos llocs accessibles, de manera que es puguin veure i utilitzar de forma autònoma, i permetre així la realització d'activitats de forma descentralitzada. S'han de disposar ordenadament, de manera que els permeta conèixer-ne la ubicació, facilitar-ne la col·locació posterior i afavorir la creació d'hàbits d'ordre.

S'ha de tendir a **recuperar, reutilitzar i reciclar materials**. Així, ajudarem a descobrir noves possibilitats d'ús i a reduir el consumisme imperant. S'ha de tindre en compte, per tant, la quantitat i la varietat adequada de materials. Serà tasca del professorat que exercisca la funció de tutoria, junt amb els altres professionals de l'escola, analitzar, qüestionar i vigilar que els materials i objectes que oferim complisquen aquestes condicions, renovant i introduint les modificacions que siguin aconsellables en cada moment.

Convé també assenyalar que **els docents han de comptar amb materials que donen suport a la seua tasca**: bibliogràfics, audiovisuals, informatius, etc., que podran ser utilitzats per les famílies sempre que resulte convenient. Un interès especial tenen aquells materials de disseny i elaboració pròpia que ajudaran l'equip educatiu a desenvolupar el currículum de forma no estandarditzada, sinó ajustant-se al context i a les necessitats dels xiquets i xiquetes als quals van dirigits.

La societat actualment depèn en gran manera de les **noves tecnologies informàtiques**; així, el sistema educatiu ha d'integrar-les en els seus ensenyaments des d'edats molt primerenques. L'ordinador és un mitjà que enriqueix el context d'aprenentatge, ja que fa que el procés d'ensenyament siga més motivador. Així mateix, possibilita l'aprenentatge per descobriment, afavorix el treball en grup, el desenvolupament de la curiositat i, a més, la realitat virtual que proporciona l'ordinador potencia la capacitat d'abstracció.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* incorpora, entre altres recursos, aquesta nova eina metodològica per mitjà de la inclusió d'un DVD de jocs digitals interactius ("Aprenem i juguem") per a cada curs, on es treballen, de forma lúdica i senzilla, aspectes diferents.

4. Col·laboració família-escola

La tutoria forma part de la funció educativa i constituïx un element fonamental per a orientar la millora dels processos d'ensenyament i aprenentatge. Correspon als centres la programació, desenvolupament i avaluació del pla d'orientació i acció tutorial. Aquest pla recollirà els mecanismes de col·laboració amb les famílies en els processos educatius dels seus fills.

L'acció tutorial afecta i compromet tot l'equip docent que incidix en un mateix grup d'alumnes i és essencial per a aconseguir que desenvolupen el seu procés educatiu de forma personalitzada d'acord amb les capacitats individuals de cada u.

El **contacte periòdic** amb el centre i amb el professorat és importantíssim per a l'eficàcia de l'acció educativa. D'una banda, els pares, les mares i els tutors legals són els que tenen la millor i més fiable informació sobre els menuts; i, d'altra, els docents han d'aportar a les famílies totes les dades que consideren rellevants i que afecten el desenvolupament i l'educació dels menors. La col·laboració sistemàtica família-escola aportarà experiències enriquidores tant als familiars com als docents.

D'aquesta manera, les relacions fluides entre la família i l'escola permetran que **s'unifiquen criteris i pautes d'actuació** que afavoriran el procés d'aprenentatge i el desenvolupament harmònic de la personalitat dels xiquets i de les xiquetes. En aquest sentit, l'escola ha d'estar sempre en disposició de rebre els pares i les mares per a poder comentar qualsevol aspecte educatiu i, així mateix, ha d'acceptar els seus suggeriments i aportacions.

La família, per la seua banda, **ha de col·laborar estretament i comprometre's** amb el treball quotidià dels seus fills i filles i amb la vida de l'escola. Només el compromís i l'esforç compartit permetran la consecució dels objectius que ens marquem.

L'educació en aquest cicle d'infantil es concep, com hem vist, com un procés compartit amb les famílies, que s'ha d'afavorir des del centre docent a través de la tutoria. La **tutoria** és el conjunt d'activitats que exercix el tutor o la tutora amb el grup de classe, amb les famílies i amb la resta de mestres que col·laboren en la docència del grup. El seu contingut forma part del pla d'orientació i atenció a la diversitat, i en la seua planificació, desenvolupament i avaluació són assessorats pel responsable d'orientació del centre. A través de la tutoria, l'equip d'orientació del centre **ajusta i orienta el procés d'ensenyament-aprenentatge, prevenint possibles dificultats, afavorint els processos de maduració, desenvolupant la capacitat d'autovaloració, facilitant l'acceptació d'un sistema de valors i permetent una socialització adequada.** Per mitjà d'**entrevistes individuals**, per iniciativa de la família o del tutor, s'intercanviaran les informacions oportunes per a facilitar el procés d'ensenyament de l'alumnat.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* afavorix la col·laboració família-escola oferint una sèrie de materials, informes i suggeriments que els xiquets i les xiquetes portaran a casa:

- **Qüestionari inicial** per al nivell 3 anys: és un recurs que permet al docent conèixer els xiquets i xiquetes en diferents aspectes: físics, de desenvolupament, emocionals, psicomotrius, familiars... Es pot omplir amb una entrevista personal amb els pares o tutors.
- **Un tríptic per unitat, "Aprenc amb la meua família"**, un material la finalitat del qual és afavorir la implicació en el procés d'aprenentatge dels xiquets, treballant en la mateixa direcció que el centre escolar. Es pot enviar en iniciar o finalitzar la unitat. Inclou:
  - **Informació sobre la unitat:** centres d'interés i els continguts que abordarem. A més, proposem una sèrie de **suggeriments** perquè la família pugua contribuir al desenvolupament de les competències, intel·ligències múltiples i aprenentatges.
  - **Tema d'interés educatiu:** per a elaborar aquests temes, hem partit de la premissa que cada xiquet o xiqueta és un ésser únic, original i amb una evolució particular en el seu desenvolupament i en l'adquisició progressiva de la seua autonomia. Són temes relacionats amb el desenvolupament integral de l'alumnat en què s'inclouen pautes o suggeriments per a optimitzar-lo.
- **Contes:** estan pensats perquè els menors, ja des de xicotets, prenguen consciència de la relació del llenguatge oral amb la representació escrita i perquè descobrisquen la bellesa dels llibres i el plaer de la lectura. Presenten una sèrie d'activitats d'expressió oral que es treballaran a classe amb la direcció del docent i que els pares, mares o tutors podran reforçar a casa: escoltar, mirar, jugar amb les paraules, parlar, llegir a poc a poc... A més, cada conte inclou un altre conte d'educació emocional amb algunes pautes per a treballar les emocions a casa i a l'escola.
- **Pense, calcule, raone** (en el segon trimestre de 3 i 4 anys i en els tres trimestres de 5 anys).
- **Fitxes que es poden treballar a casa:** sempre que el docent ho considere oportú, els xiquets i les xiquetes portaran a casa una fitxa per a fer-la amb els pares o tutors, que s'haurà de tornar al centre.
- Es pot enviar a casa alguna fitxa del material **Làmines d'"Ambientació, festes i treball cooperatiu"**.
- **DVD "Aprenem i juguem" (jocs digitals interactius):** és un material per a iniciar els xiquets i les xiquetes en el maneig de l'ordinador de manera molt senzilla. Amb aquest, i a casa, es podran reforçar, repassar i ampliar els continguts tractats a l'escola.
- **Informes trimestrals:** en finalitzar cada trimestre, portaran a casa un informe que resumix els objectius que han aconseguit al llarg d'aquest període de temps.
- **Llibre per a la família Junts, millor**, on s'arrepleguen aspectes educatius importants.
- **Els nostres personatges i els llibres Pipet ve a casa; Pelussa ve a casa; Plin ve a casa** (un per a cada nivell): els ninos-mascotes dels personatges es podran portar a casa per a recollir en el llibre els moments més significatius d'aquesta experiència.
- **Activitats** en totes les unitats didàctiques **que requereixen la participació de la família:** activitats extraescolars, eixides, excursions, tallers, festes, ornamentació de la classe, manualitats...

5. Continguts de caràcter transversal

L'Educació Infantil es configura com un període decisiu per a la formació de la persona, ja que en aquesta etapa s'assenten els fonaments no sols per a un aprenentatge sòlid de les habilitats bàsiques, sinó perquè també s'adquireixen **hàbits de treball, convivència i respecte cap als altres**, per a la resta de la vida.

Junt amb la formació d'un autoconcepte positiu i la construcció de la pròpia identitat, s'**ha d'estimular l'adquisició dels valors** que es generen en la relació amb els altres i amb el medi, com ara respectar els altres i els seus treballs, acceptar les normes, mostrar interès per conviure i col·laborar amb els companys i companyes i amb els adults, respectar el medi ambient i, en definitiva, autoregular la conducta en el joc, en la convivència, en el treball i en relació amb la salut, responnent progressivament d'una manera cada vegada més adequada a les situacions que es plantegen.

La Llei 27/2005 de 30 de novembre de Foment de l'Educació i la Cultura de la Pau proposa que en tots els nivells del sistema educatiu s'impartisquen els ensenyaments d'acord amb els **valors propis de la pau, potenciant una educació integral, eliminant la intolerància i promocionant el diàleg i la no-violència** com a pràctiques que cal generalitzar en la gestió i transformació de conflictes.

A través de l'educació s'exerciten aquests valors que fan possible la vida en societat i s'adquireixen **hàbits de convivència democràtica i de respecte**, és a dir, es prepara l'alumnat per a la participació responsable en les distintes activitats i instàncies socials.

Fomentar l'aprenentatge al llarg de tota la vida implica, abans que res, proporcionar als menors una **educació completa** que compregui els coneixements i les competències que resulten necessaris en la societat actual, que els permeti desenvolupar els valors que sustenten la pràctica de la ciutadania democràtica, la vida en comú i la cohesió social, i que estimule el desig de continuar aprenent i la capacitat d'aprendre per si mateixos.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* considera que un dels objectius bàsics de l'ensenyament és **formar consciències crítiques, persones capaces de pensar per si mateixes**. Aquesta tasca ha de començar a dur-se a terme des de les edats més primerenques, perquè sabem que una actuació pedagògica correcta en aquests nivells permetrà disposar als alumnes i a les alumnes del fonament principal per a l'aprenentatge posterior i per al desenvolupament funcional en la societat.

Per a aconseguir l'objectiu citat, el nostre projecte ha concedit molta importància a les activitats grupals:

- **Diàlegs en assemblea**, de tal manera que cada xiquet o xiqueta expose lliurement la seua opinió sobre un tema, partint d'un conte o de qualsevol tipus d'informació subministrada pel professor o professora, que procurarà que es respecten els torns de paraula entre companys i companyes.
- Realització de diferents **activitats (plàstiques, fotocopiables, relacionades amb les fitxes...) en grups de treball**. Aquest tipus d'activitats ajuden els xiquets i xiquetes a apreciar la importància del **treball cooperatiu** per a aconseguir un fi comú.

S'ha optat en tot moment per un **model d'ensenyament actiu**, considerant l'aula com un fòrum de construcció de coneixement on els alumnes i les alumnes són protagonistes del seu aprenentatge, i el mestre o la mestra un orientador en aquesta tasca.

En aquestes edats, el xiquet i la xiqueta comencen a formar-se una visió del món. La formació integral de l'individu, que persegueix l'educació en l'actualitat, porta implícita la formació en valors democràtics fonamentals, com són l'exercici de la llibertat, la tolerància, la solidaritat i la igualtat.

D'aquesta manera, l'educació contribueix a avançar en la **lluita contra la desigualtat i la discriminació** per raons socioeconòmiques, de raça, sexe o religió. Aquesta discriminació dificulta la convivència pacífica en una societat cada vegada més complexa. Cal fomentar estratègies coeducatives amb propostes que permeten als alumnes i a les alumnes ser actius i independents, que possibiliten **la presa de decisions i l'autonomia de criteris**.

L'avanç dels mitjans de comunicació ha contribuït a acostar les fronteres. La societat occidental del present i del futur és eminentment multiètnica i la coexistència en un mateix context de persones de diferents races i cultures

Proposta pedagògica

és una realitat. Per això, l'escola ha de potenciar **la diversitat i la solidaritat**. Es tracta d'aprendre, a partir del coneixement de les característiques i costums d'altres pobles, que el respecte a la diferència entre cultures no contribueix a fer uns ciutadans millors que altres, sinó a l'enriquiment de tots.

El docent haurà de tindre present que aquests continguts són la manifestació d'un sentiment i d'una **expressió de valors assumits com a positius** per la comunitat. Per això, els tindrà en compte en tot moment, creant fins i tot situacions que propicien posar-los en pràctica.

Desenvoluparem contínuament actituds de camaraderia, de respecte i d'ajuda als altres, d'ordre i neteja, d'utilització del diàleg com a mitjà per a resoldre els conflictes, de rebuig de la violència i de l'agressivitat, de cura dels béns naturals, **fomentant un estil de vida i un comportament quotidià com a acceptació d'aquests valors que la societat necessita i que estableix com a positius per a funcionar bé.**

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* inclou uns **continguts, principalment actitudinals, vinculats al currículum**, que han d'estar immersos en el quefer quotidià i entrar a formar part de les activitats plantejades en totes les àrees. Són els següents:

Dialoguem i respectem els altres

Fomentar la solidaritat, la cooperació, la llibertat, la responsabilitat, el respecte i el rebuig de tot tipus de discriminació i d'intolerància suposa educar per a la convivència pacífica i la ciutadania democràtica.

Per a això, el nostre projecte proposa:

- Establir normes de convivència a l'aula i al centre.
- Crear un clima de confiança en què l'alumnat s'expressi lliurement.
- Fomentar la tolerància i el respecte als altres.
- Resoldre situacions conflictives a través del diàleg.
- Atorgar responsabilitats als xiquets i a les xiquetes.
- Rebutjar els jocs, joguets i situacions que inciten a la violència.
- Promoure activitats en grup en què es coopere, es respecte i es compartisca.

Tots som iguals

La societat en què vivim assigna als xiquets i a les xiquetes des de xicotets rols diferents d'acord amb el sexe.

Els mestres i les mestres poden i han de corregir aquestes desigualtats. En les seues mans està fer que els menors **es formen com a persones que són, en igualtat de condicions i amb els mateixos drets i obligacions.**

Per això, el nostre projecte:

- Presenta una distribució equitativa de personatges masculins i femenins.
- Proposa una distribució equitativa dels diferents rols exercits per ambdós sexes en l'àmbit familiar, escolar i professional.
- Rebutja tot tipus de discriminació per raó de sexe.
- No fa distinció entre jocs masculins i jocs femenins.
- Utilitza un llenguatge no sexista.
- Assigna responsabilitats a l'aula indistintament a xiquets i a xiquetes.
- Fomenta la col·laboració en les tasques de casa sense fer distinció per raons de sexe.
- Procura que els espais o racons de l'aula siguin utilitzats indistintament pels xiquets i per les xiquetes.

Protegim el medi ambient

Aprendre a valorar la importància que el medi natural té per a la vida de les persones i desenvolupar actituds de respecte i de cura cap a aquest suposa acostar-lo a l'alumnat.

Per a això, el nostre projecte proposa:

- Eixides fora de l'escola per a observar el medi natural.
- Ensenyar-los a utilitzar de forma responsable els recursos naturals.
- Observar directament el creixement d'alguna planta o el cicle vital d'algun animal que portarem a la classe.
- Iniciar-los en el coneixement de la importància de reciclar els residus i en la utilització de materials reciclables.
- Fer-los observar, directament o a través d'imatges, les repercussions que té l'actuació humana sobre el medi natural.
- Realitzar activitats plàstiques utilitzant materials de rebuig.

Consum responsable

Tot i que en aquestes edats els xiquets i xiquetes no tenen encara autonomia com a consumidors, constantment reben missatges dels mitjans de comunicació: publicitat sobre llepolies, pastissos, joguets, material escolar... El que es pretén és que adquirisquen **una actitud crítica i responsable cap al consum**.

Així, el nostre projecte proposa:

- Ensenyar-los a cuidar els materials individuals i els comuns.
- Procurar un màxim d'aprofitament del material escolar.
- Aprendre jocs que no necessiten joguets.
- Utilitzar els objectes de la classe que no ens servixen per a altres activitats.
- Procurar arreglar els joguets espatllats.
- Utilitzar materials de rebuig per a construir jocs i joguets.
- Conscienciar-los que no tot el que ix en la publicitat és bo.
- Fomentar el consum d'aliments sans en el desdejuni i en el berenar en comptes de brioxeria industrial.

Aprenem educació viària

L'objectiu fonamental de l'educació viària és la **prevenció d'accidents**.

En aquestes edats, encara no són autònoms en els desplaçaments pels espais urbans, però sí que utilitzen els transports públics –alguns des dels tres anys usen el transport escolar– i els privats en l'entorn familiar. Per això, és necessari iniciar-los en el **coneixement de les normes establides**, fonamentals per a la participació futura en l'ambient urbà com a vianants, viatgers o usuaris de vehicles.

Per a tal fi, el nostre projecte proposa:

- Organitzar eixides curtes per l'entorn pròxim establint normes: caminar per les voreres, no córrer, detindre's en arribar a un encreuament...
- Proposar jocs en què siga necessària la intervenció de figures com el policia de trànsit, els vianants, els cotxes...
- Ensenyar-los el significat dels principals senyals de circulació.
- Realitzar jocs amb els colors del semàfor.
- Ensenyar-los normes sobre l'ús dels transports: anar asseguts correctament, no distraure el conductor, posar-se el cinturó de seguretat...

Bons ciutadans i ciutadanes

Suposa preparar l'alumnat per a l'**exercici de la ciutadania i per a la participació en la vida social i cultural amb actitud crítica i responsable**.

D'aquesta manera, el nostre projecte proposa:

- Ensenyar-los a respectar les normes de convivència que regixen la vida a l'aula.
- Responsabilitzar-los en la cura dels materials i dels espais comuns.
- Proposar jocs en què hagen de discriminar comportaments adequats i inadequats en diferents situacions.
- Fomentar el respecte cap a les persones majors.
- Desenvolupar actituds per a ser bons ciutadans (respecte, tolerància, solidaritat, convivència...).

Cuidem la nostra salut

L'objectiu fonamental és fomentar en els xiquets i en les xiquetes l'**adquisició d'hàbits de salut: alimentació sana, descans, cura i higiene corporal, pràctica d'exercici físic o d'algun esport, prevenció d'accidents...**

Per a això, el nostre projecte proposa:

- Fomentar el consum d'aliments sans: fruita, llet, verdures...
- Inculcar els beneficis de l'exercici físic.
- Rebutjar el consum abusiu de llepolies, explicant-los la repercussió que pot tindre sobre la salut dental.
- Establir normes de neteja personal: llavar-se les mans abans i després de menjar, tindre el nas net...
- Realitzar jocs simbòlics relacionats amb la neteja perquè ho perceben com un fet agradable.
- Donar importància al descans.
- Activitats a l'aire lliure.
- Informar-los i previndre'ls sobre les situacions de perill al pati, a l'aula, a casa...

Emprenedoria

Suposa aprofitar els coneixements i les capacitats dels menors perquè comencen a **utilitzar eines que els facen ser responsables** i que els permeten **prendre iniciatives i adquirir, a poc a poc, mentalitat emprenedora**.

Per a això, el nostre projecte proposa:

- Assignar-los algunes responsabilitats a classe.
- Afavorir situacions en què hagen de prendre decisions.
- Plantejar conflictes senzills perquè hagen de solucionar-los.
- Activitats perquè hagen de raonar, qüestionar, desenvolupar la creativitat...

6. Educació del comportament

Cada xiquet i xiqueta arriba a l'escola amb una sèrie de costums, normes de comportament i hàbits adquirits prèviament en l'àmbit familiar. Efectivament, **la família constitueix l'entorn natural en què aprenen comportaments concrets** sobre la manera de parlar, d'alimentar-se, de llavar-se, de reaccionar, de manifestar els seus sentiments, i en el qual comencen a desenvolupar els seus primers hàbits de vida. Per això, és **imprescindible que l'acció educativa que es duga a terme a l'escola es complemente amb la de la família, i viceversa**, de tal forma que el menor se senta segur i abrigat en ambdós ambients, sense que hi haja contradiccions que obstaculitzen la normal interiorització de les principals normes i hàbits de comportament. Si percep que les pautes de comportament que l'escola promulga són les mateixes que hi ha en la seua família, aprendrà a valorar allò que està ben fet, el que és correcte i coherent.

El nostre projecte formarà l'alumnat en aspectes que considerem fonamentals per a l'adquisició progressiva d'hàbits i de comportaments necessaris perquè el seu desenvolupament siga correcte. Així, al llarg de les distintes unitats didàctiques, **treballarem la potenciació i el desenvolupament d'un ventall ampli de conductes**, ajustant-nos a les característiques i a les possibilitats de cada u. Entre aquestes conductes, en destaquem algunes que estan relacionades amb els àmbits del comportament següents:

- **Autonomia:** en aquestes edats pretenem que s'adaptin a les normes de convivència tant en l'àmbit familiar com en l'escolar, de manera que puguin mostrar un **comportament més ajustat als diferents contextos en què es mouen i actuar més autònomament** en cada un.

Per a arribar a ser competents en aquest aspecte, és necessari que els xiquets i les xiquetes adquirisquen el coneixement d'ells mateixos, que identifiquen les seues possibilitats i limitacions i que aprenguen a controlar el seu cos.

Es treballarà perquè adquirisquen un repertori de comportaments i d'actituds que els permeta actuar de forma cada vegada més autònoma en les distintes activitats quotidianes, principalment en la neteja (llavar-se les mans, ensabonar-se en la dutxa, anar sols al bany...), l'alimentació (aprendre a agafar els coberts, menjar sense l'ajuda dels pares...) i el vestit (preparar la seua roba, vestir-se sols progressivament, portar la roba bruta al lloc assignat, guardar la roba a l'armari...); i resoldre amb èxit les dificultats que es troben en el desenvolupament d'aquestes activitats. Així, es potenciarà la seguretat i la confiança en si mateixos.

L'adquisició progressiva de la capacitat per a valdre's per ells mateixos en els distintes plans de les seues accions, pensaments i sentiments possibilita que siguen més autònoms per a triar, opinar, decidir i assumir responsabilitats adequades a l'edat.

- **Educació emocional:** és necessari que troben un **clima càlid**, tant a casa com a l'escola, en el qual es pugua fonamentar la seua **seguretat afectiva**; d'ací la importància que té l'entorn emocional que els envolta. És fonamental que experimenten relacions afectives positives perquè les seues relacions en general siguen eficaces, per a millorar la seua atenció i motivació i per a aconseguir un equilibri emocional adequat.

Treballarem aspectes com l'afecte, l'enuig, els zels, la por, l'alegria, la tristesa, la generositat, la curiositat, la manifestació de gustos i d'opinions, el control dels impulsos... **El menor necessita que l'ajuden a identificar i a distingir els seus sentiments i emocions per a ser-ne conscient i que influisquen de manera positiva en el seu desenvolupament personal.** Un clima a casa i a l'escola basat en el respecte, el diàleg, la resolució pacífica dels conflictes, la confiança, la tolerància i l'afecte l'ajudarà a expressar aquests sentiments i opinions de forma natural.

- **Viure amb els altres:** la relació amb els iguals i amb els adults afavorirà que els xiquets i les xiquetes desenvolupen de manera correcta l'**empatia** i que consideren el punt de vista dels altres. Així, abandonaran gradualment l'egocentrisme que els ha caracteritzat fins ara.

El respecte a la diversitat i l'acceptació de l'altre en les seues diferències i particularitats han d'estar presents en les actituds de les persones adultes que conviuen amb els xiquets i xiquetes, perquè les puguin incorporar.

És important que aprenguen que vivim en societat, que necessitem els altres per a créixer plenament com a persones i com a ciutadans, i que hi ha un conjunt de **normes de convivència** que hem de conèixer i respectar. Per tant, **haurem d'ensenyar-los des de xicotets a relacionar-se, a compartir, a saber demanar i agrair, a respectar totes les persones, etc.** La vida escolar i la familiar comporten l'establiment d'experiències que acosten l'alumnat al coneixement de les persones i de les relacions interpersonals, generant vincles i desenvolupant actituds com l'empatia i l'afecció, que constitueixen la base de la socialització.

- **Cura del medi ambient:** en aquestes edats és molt important que compreguen que la naturalesa és un bé compartit que hem de cuidar, i que aprenguen a practicar hàbits desitjables en aquest sentit. Convé que desenvolupen una certa **consciència ecològica**, valorant la influència dels elements naturals per a la nostra salut i benestar, i discriminant i detestant comportaments inadequats en relació amb el medi.

És fonamental que sàpien que viuen en un entorn que ens ofereix tot el que és necessari per a les nostres vides (llum, aigua, aliments, vegetació...) i que, per tant, hem de cuidar-lo al màxim per a evitar que es deteriore. Per a això, **fomentarem comportaments encaminats a conservar i respectar el medi natural**, a valorar la

importància que té l'aigua per a la vida dels éssers vius, a respectar i cuidar els animals i les plantes, a evitar la contaminació de la nostra atmosfera per mitjà del reciclatge de residus, etcètera.

- **Educar per a l'alimentació:** una bona nutrició és fonamental al llarg de tota la nostra vida, però molt especialment durant els primers anys. D'ací la importància de potenciar en els xiquets i xiquetes l'adquisició de **bons hàbits alimentaris** a través d'aspectes com el coneixement dels diferents tipus d'aliments, el reconeixement dels diferents sabors, la importància de menjar de forma sana i variada, la necessitat de llavar-nos les mans abans de menjar i de raspallar-nos les dents després, etc. En aquest sentit, l'escola ha de jugar un paper complementari al dels pares, que són els models que els xiquets i les xiquetes han d'imitar en relació amb els hàbits alimentaris.
- **La cura dels espais:** els espais en què els alumnes i les alumnes es mouen (escola, casa, carrer, llocs d'oci...) constitueixen una realitat en què s'aprèn i sobre la qual s'aprèn. Per això, és necessari que els coneguen i que els valoren. Tant a casa com a l'escola, s'ha de fomentar el desenvolupament de **comportaments i actituds encaminats a mantindre l'ordre i la neteja** d'aquests espais, així com la **cura de les pertinences**, tant personals com dels altres.
- **Hàbits:** les rutines quotidianes constitueixen un marc privilegiat per a aprendre i per a créixer. Considerem necessària l'adquisició d'una sèrie d'hàbits relacionats amb el benestar, la seguretat personal, la higiene, l'enfortiment de la salut, la pràctica de l'activitat física, l'organització, la constància, l'atenció, la iniciativa, l'esforç, l'ajuda, la col·laboració, la cooperació i tots els que es deriven de la vida en grup.

Els esforços dirigits a aconseguir aquests comportaments desitjables constitueixen tota una tasca encomiable perquè l'alumnat **prengui consciència i assumisca valors i actituds** com a autèntics ciutadans responsables i compromesos amb la realitat social i amb l'entorn.

7. Mesures d'atenció a la diversitat

Atendre la diversitat suposa reconèixer que **cada xiquet o xiqueta és una persona única i irrepetible**, amb la seua història, motivacions, necessitats, interessos, estil cognitiu, etc. Això exigix que l'escola ofereisca **respostes adequades a cada u**. És necessari que el tutor o tutora, considerant i respectant les diferències personals, planifiqui el seu treball de forma oberta, diversa, flexible i positiva, perquè, en portar-lo a la pràctica, permeta acomodar-se a cada alumne.

L'atenció a la diversitat s'ha de guiar pel principi d'**afavorir i estimular el benestar i el desenvolupament de tots els xiquets i xiquetes, aprofitant les diferències individuals existents a l'aula**. És necessari plantejar situacions didàctiques que responguen a diversos interessos i nivells d'aprenentatge, i que permeten treballar dins de l'aula tenint en compte la curiositat i interès de cada u.

La concepció de l'escola com a grup humà comporta l'**acceptació de la diversitat** de l'alumnat que, com a part d'aquesta, integra i enriqueix la labor educativa. Aquesta acceptació de la diversitat suposa, per part dels docents, una anàlisi i una reflexió sobre el seu grup.

A fi de garantir l'**equitat**, la Llei d'Educació té en compte els grups d'alumnes que requereixen una atenció educativa diferent de l'ordinària per presentar alguna necessitat específica de suport educatiu; a més a més, estableix els recursos precisos per a escometre aquesta tasca amb l'objectiu d'aconseguir-ne la **inclusió i la integració plenes**.

Quan parlem d'alumnat amb **necessitats educatives específiques**, ens referim als xiquets i a les xiquetes que procedeixen d'altres països i cultures, als que tenen altes capacitats intel·lectuals i a aquells amb retard en el desenvolupament maduratiu, bé per la presència d'alguna discapacitat o per altres factors d'efectes anàlegs.

Els alumnes immigrants tenen els mateixos drets i deures que els seus companys i companyes. Se n'ha de facilitar la incorporació al sistema educatiu, ja que poden desconèixer la llengua i la cultura local o presentar mancances importants en els coneixements bàsics.

Amb **els alumnes superdotats intel·lectualment** s'han d'adoptar les mesures necessàries per a identificar i avaluar de forma primerenca les necessitats que tenen. Per a ells és necessari flexibilitzar la durada dels diferents

nivells i etapes del sistema educatiu, independentment de l'edat que tinguen. En alguns casos, s'ha de facilitar que s'escolaritzen en centres que puguen prestar-los una atenció adequada.

Els menors que requerisquen determinats suports i atencions educatives específiques per patir discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, o per manifestar trastorns greus de la personalitat o de la conducta, han de tindre una atenció especialitzada d'acord amb els principis de no-discriminació i normalització educativa. Per a aconseguir-ne la integració, hem d'oferir una resposta educativa que s'ajuste a les circumstàncies i necessitats que en ells concorren, de manera que es podran introduir mesures de flexibilització de les distintes etapes. **L'escolarització d'aquests alumnes n'assegurarà la no-discriminació i la igualtat efectiva.**

La resposta educativa adequada a tot l'alumnat es concep a partir dels **principis de normalització i d'inclusió**, entenent que únicament d'aquesta manera es garanteix el desenvolupament de tots, s'afavorix **l'equitat** i es contribueix a una major cohesió social. L'atenció a la diversitat és una necessitat que comprén totes les etapes educatives i tots els alumnes; és a dir, es tracta de **contemplar la diversitat com un principi i no com una mesura que correspon a les necessitats d'uns pocs.**

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses*, per a donar resposta a les necessitats d'aquests alumnes, adoptarà i utilitzarà estratègies com les següents:

- **Modificació del temps dels aprenentatges:** les fitxes de cada unitat didàctica no presenten cap ordre de paginació. Així, cada docent podrà treballar-les d'acord amb la seua realitat educativa i segons les característiques individuals de cada membre del seu grup.
- **Adequació de l'ajuda pedagògica.**
- Adequació de la **metodologia:** el treball individual, en parella, en grup reduït i en gran grup possibilita seqüències educatives en què **l'aprenentatge té caràcter cooperatiu**, la qual cosa resultarà beneficiosa per a tots, al mateix temps que possibilitarà l'accés a les zones de desenvolupament pròxim.
- Adequació de les **activitats** a les diferències individuals.

Per tant, **es realitzaran activitats que reforcen els aprenentatges d'uns i que amplien els d'altres.** Cal destacar també la gran quantitat de suggeriments d'activitats en cada una de les pàgines dedicades a l'explotació de cada fitxa, la qual cosa amplia el ventall de possibilitats d'intervindre a l'hora d'abordar cada contingut concret i específic. Els docents podran seleccionar les activitats de reforç o d'ampliació que estimen convenients per a l'alumnat.

Aquest projecte considera necessari **desenvolupar un currículum capaç d'adaptar-se a les necessitats individuals** de cada xiquet i xiqueta, i té molt present l'atenció a la diversitat en els seus materials curriculars.

Es presenten també un gran nombre de recursos didàctics per al desenvolupament del llenguatge i de les habilitats logicomatemàtiques, activitats relacionades amb l'àmbit musical, psicomotor i amb les noves tecnologies que, en tot moment, requeriran **la col·laboració de la família com a complement de l'atenció a la diversitat.**

Finalment, per a aconseguir una oferta educativa de qualitat, en particular per a l'alumnat amb necessitats educatives específiques, els mestres i les mestres d'Educació Infantil col·laboraran amb els professionals especialitzats necessaris a fi d'introduir les **adaptacions** adequades per a l'atenció d'aquest alumnat. Aquestes adaptacions poden ser, d'una banda, **no significatives** si afecten determinats elements del currículum (metodologia, activitats, avaluació), però no modifiquen els objectius; i, d'altra, **significatives**, si afecten els elements bàsics de la programació del nivell de l'Educació Infantil.

Activitats complementàries

Com a conseqüència de l'esforç per a atendre la diversitat, el nostre projecte ofereix nombrosos recursos de caràcter pràctic per a donar resposta a aquest enfocament.

Les activitats complementàries **s'integren en la programació didàctica** perquè contribueixen a desenvolupar els objectius i els continguts del currículum. Contribueixen a aconseguir una escola més atractiva per a tots els membres de la comunitat educativa, a incrementar l'interès per aprendre de l'alumnat i faciliten la **generalització dels aprenentatges** tant dins com fora del context escolar. Són activitats que permetran als xiquets i a les xiquetes

establir relacions directes amb el grup de classe, amb altres grups, amb l'entorn (el barri, llocs d'oci, parcs, éssers vius...). A través d'aquestes, refermaran el sentit de pertinença i desenvoluparan actituds tan positives com l'interès, la curiositat, el respecte, la solidaritat, etcètera.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* inclou recursos perquè els xiquets i xiquetes complementen el procés d'ensenyament-aprenentatge a través de les unitats "**Pense, calcule, raone**" i d'una sèrie de **fitxes fotocopiables** que el docent utilitzarà per a ampliar o reforçar, segons ho considere necessari, i per a treballar-ne cooperativament algunes. A més, en cada una de les fitxes de les unitats didàctiques, es proposen **activitats** per a realitzar en grup, eixides, visites culturals guiades, dramatitzacions, tallers... També, a través dels **materials per a l'aula** s'afavorirà l'ús col·lectiu, a fi que contribuïsqwen al desenvolupament social, ja que proporcionen ocasions per a compartir, per a ajudar i col·laborar i per a comprendre el punt de vista dels altres.

8. Competències clau

Les competències constitueixen un saber fer i un saber ser i estar; és a dir, un saber que s'aplica, que pot adequar-se a una diversitat de contextos i que té un caràcter integrador, que comprèn coneixements, procediments i actituds. Inclouen el desenvolupament de capacitats i no l'aplicació de continguts puntuals. Consistixen en una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, emocions i actituds adequats al context que actuen conjuntament per a aconseguir una acció eficaç. Les adquireixen els alumnes i les alumnes en l'Educació Infantil i **les necessiten totes les persones** per a la realització i el desenvolupament personal. Han de seguir desenvolupant-se, mantenint-se i actualitzant-se com a part d'un aprenentatge al llarg de tota la vida. Les competències de l'Educació Infantil es definixen tenint en compte les competències educatives generals, que són comunes a totes les etapes educatives. Són les següents:

- Aprendre a viure responsablement.
- Aprendre a aprendre i a pensar.
- Aprendre a comunicar-se.
- Aprendre a viure tots junts.
- Aprendre a desenvolupar-se com a persona.
- Aprendre a fer i comprendre.

Una de les finalitats del projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* és proporcionar als xiquets i a les xiquetes una **educació completa**, que compregua els coneixements i, donat el caràcter preparatori de l'Educació Infantil, algunes de les competències que resulten necessàries en la societat actual. Aquestes competències els permetran desenvolupar els valors que sustenten la pràctica de la ciutadania democràtica, la vida en comú i la cohesió social. A més, estimularan el desig de continuar aprenent i la capacitat d'aprendre per si mateixos. L'adquisició d'aquestes competències permet el desenvolupament de la capacitat de l'alumnat per a regular el seu aprenentatge, confiar en les seues aptituds i coneixements, desenvolupar la creativitat, la iniciativa personal, l'esperit emprenedor i la capacitat per a resoldre els conflictes que se'ls plantegen en la vida quotidiana.

Les competències són un element curricular més, però no s'engloben dins de cap àrea concreta; **tenen un caràcter globalitzador i integrador i estan estretament vinculades als objectius**, per la qual cosa el projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* considera important incloure-les ja des d'aquesta etapa.

Cal definir quines són aquestes competències, què les caracteritza i quin és el nivell que es considera bàsic en cada una i que, per tant, ha d'aconseguir tot l'alumnat. No constitueixen aprenentatges mínims comuns, però orienten el procés d'ensenyament perquè permeten identificar els continguts, els criteris d'avaluació i els aprenentatges que tenen caràcter imprescindible. Les competències formen part dels ensenyaments mínims i complementen els elements del currículum donant-li un enfocament integrador.

L'organització i el funcionament dels centres, les activitats docents, les formes de relació que s'establisquen entre els integrants de la comunitat educativa i les activitats complementàries i curriculars han de facilitar el desenvolupament de les competències. **Educar en competències en Educació Infantil és ensenyar l'alumnat a fer, no**

dir-li com es fa. D'aquesta manera, el xiquet o la xiqueta serà el vertader protagonista del seu aprenentatge i el docent, un espectador que ha planificat una situació per a la competència que vol treballar. És necessari posar les competències en relació amb els objectius, amb els continguts, amb els criteris d'avaluació i amb els aprenentatges si es vol aconseguir que es desenvolupen de manera efectiva en la pràctica educativa quotidiana.

La Unió Europea i la legislació vigent estableixen aquesta **classificació de competències clau**:

- **Comunicació lingüística:** es referix a la utilització del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita, de representació, interpretació i comprensió de la realitat, de construcció i comunicació del coneixement i d'organització i autoregulació del pensament, de les emocions i de la conducta. Aquesta competència està referida a l'ús de les quatre destreses del llenguatge (escoltar, parlar, llegir i escriure) per a construir el pensament, expressar i interpretar idees, sentiments o fets de forma apropiada i en distints contextos socials i culturals, i per a regular la conducta, tant en la llengua pròpia com en la resta de les llengües que s'utilitzen en l'aprenentatge.

En el cas dels menors d'aquestes edats, les destreses de parlar i escoltar són prioritàries en la seua llengua i exclusives en la llengua estrangera, però això no impedeix l'acostament al codi escrit i, sobretot, a la literatura infantil a través de contes i relats. El desenvolupament d'aquesta competència està íntimament lligat a la resta de codis de comunicació, principalment amb el gest i amb el moviment per mitjà del llenguatge corporal i amb l'ús de la imatge i la representació amb el llenguatge icònic. L'ús d'aquests llenguatges potencia el desenvolupament de les habilitats lingüístiques, permet crear vincles amb els altres i amb l'entorn, transformar la realitat, construir la convivència i desenvolupar una personalitat ferma i segura.

A partir dels cinc anys, el xiquet o la xiqueta és competent per a expressar-se de forma clara i coherent amb un vocabulari adequat a la seua edat; per a descriure objectes, persones i situacions; per a comprendre la informació d'un conte o relat llegit per una altra persona i la informació visual de vinyetes, fotografies, pictogrames, diapositives, periòdics...; per a memoritzar i recitar poesies breus, refranys i cançons en la pròpia llengua i en una llengua estrangera. També és competent per a relatar històries i llegir i escriure paraules i frases rellevants relatives al seu entorn o a les seues vivències.

Els coneixements, destreses i actituds propis d'aquesta competència permeten expressar sentiments, emocions, vivències i opinions, així com dialogar, formar-se un judici crític, generar idees, estructurar el coneixement, donar-li coherència a un discurs i a les pròpies accions i tasques, adoptar decisions i gaudir escoltant, llegint o expressant-se de forma oral o escrita. Tot això contribuirà, a més, al desenvolupament de l'autoestima i de l'autoconfiança.

Es contribuirà a la millora d'aquesta competència des de l'Educació Infantil fomentant la participació, respectant la diversitat de respostes i oferint un clima en què s'anime a llegir, a escriure i a conversar.

- **Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia:**

Competència matemàtica: habilitat per a utilitzar nombres i les seues operacions bàsiques, els símbols i les formes d'expressió i raonament matemàtic per a produir i interpretar informacions a fi de conèixer més sobre aspectes quantitativs i espacials de la realitat i per a resoldre problemes relacionats amb la vida diària.

A partir dels cinc anys, l'alumnat és competent per a identificar i utilitzar els quantificadors bàsics de quantitat, de grandària, espacials, temporals..., i també els nombres d'un dígit i associar-los a la quantitat; per a anomenar, identificar i representar formes geomètriques bàsiques; per a agrupar tenint en compte dos o més criteris (nombres, formes, objectes, colors) i resoldre problemes sumant o restant.

Es contribuirà a la millora d'aquesta competència des de l'Educació Infantil en la mesura que els elements i els raonaments matemàtics s'empren per a enfrontar-se a les situacions reals i quotidianes que ho requereixen.

Competències bàsiques en ciència i tecnologia: habilitat per a interactuar amb el món físic, tant en els aspectes naturals com en els generats per l'acció humana, de manera que facilite la comprensió de successos, la predicció de conseqüències i l'activitat dirigida a la millora i a la preservació de les condicions de vida pròpia, dels altres homes i dones i de la resta dels éssers vius.

Al final d'aquest cicle, l'alumnat és competent per a localitzar i orientar-se en espais quotidians, per a situar-se en el temps i localitzar esdeveniments rellevants, per a definir i identificar elements representatius de la seua realitat més pròxima (professions, mitjans de comunicació, animals...).

Es contribuirà a l'adquisició d'aquesta competència des de l'Educació Infantil iniciant els xiquets i xiquetes en el pensament científic, potenciant habilitats d'investigació: formular hipòtesis, reconèixer evidències, observar, formular interrogants, descobrir alternatives, verificar, predir, generar noves idees i solucions...

- **Competència digital:** habilitats per a buscar, obtenir, processar i comunicar la informació i transformar-la en coneixement. Inclou aspectes diferents que van des de l'accés i la selecció d'informació, fins a l'ús i la transmissió d'aquesta en diferents suports, incloent-hi la utilització de les tecnologies de la informació i de la comunicació com un element essencial per a informar-se i per a comunicar-se. També inclou tindre una actitud crítica i reflexiva en la valoració de la informació disponible, respectant les normes de conducta acordades socialment per a regular l'ús de la informació.

Des de l'Educació Infantil es pot contribuir al desenvolupament d'aquesta competència proposant situacions en què siga necessari resoldre problemes reals recorrent al tractament de la informació i a l'ús dels recursos tecnològics disponibles.

- **Competències socials i cíviques:** permeten viure en societat, comprendre la realitat social del món en què es viu i exercir la ciutadania democràtica. Incorporen formes de comportament individual que capaciten les persones per a conviure en una societat cada vegada més plural, relacionar-se amb els altres, cooperar, comprometre's i afrontar els conflictes. Suposen ser capaç de posar-se en el lloc de les altres persones, acceptar les diferències, ser tolerant i respectar els valors, les creences, les cultures i la història personal i col·lectiva dels altres.

Des de l'Educació Infantil es pot contribuir al desenvolupament d'aquestes competències treballant les habilitats socials que permeten exercir un paper mediador en els conflictes de convivència, ajudant a resoldre'ls amb actitud constructiva i a prendre decisions amb autonomia.

- **Consciència i expressions culturals:** suposa apreciar, comprendre i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques, utilitzar-les com a font de gaudi i d'enriquiment personal i considerar-les com a part del patrimoni cultural dels pobles. Suposa igualment apreciar l'expressió d'idees, experiències o sentiments de forma creativa, a través de diferents mitjans d'expressió (la música, les arts visuals, les arts escèniques, el llenguatge verbal, el llenguatge corporal, les arts populars...).

Des de l'Educació Infantil es pot contribuir al desenvolupament d'aquesta competència obrint el centre a diferents manifestacions culturals i artístiques, potenciant l'ús de recursos de l'expressió artística i participant en la vida cultural contribuint a la conservació del patrimoni.

- **Aprendre a aprendre:** suposa iniciar-se en l'aprenentatge i ser capaç de continuar-lo de manera autònoma. Implica poder moure's davant de les incerteses intentant buscar respostes que satisfacen la lògica del coneixement racional. Consistix a admetre diversitat de respostes possibles davant d'un mateix problema i trobar motivació per a buscar-les des d'enfocaments metodològics diversos. Requerix ser conscient del que se sap i del que queda per aprendre, de com s'aprèn i de com es gestionen i controlen de forma eficaç els processos d'aprenentatge per a optimitzar-los segons les pròpies capacitats orientades a les necessitats personals, és a dir, conèixer les pròpies potencialitats i mancances traient profit de les primeres i esforçant-se per a superar les segones, a fi de sentir-se segur davant de nous reptes d'aprenentatge i motivat a emprendre'ls davant de la perspectiva d'èxit.

Des de l'Educació Infantil es pot contribuir al desenvolupament d'aquesta competència potenciant la comprensió i l'expressió lingüística, la memòria, la motivació, l'observació, el treball cooperatiu i per projectes, possibilitant la planificació i l'organització de la tasca, la selecció i el tractament de la informació a través dels diferents recursos tecnològics.

- **Sentit d'iniciativa, esperit emprenedor i autonomia:** es referix a la possibilitat d'operar amb criteri propi i portar avant les iniciatives necessàries per a desenvolupar l'opció triada i fer-se'n responsable, tant en l'àmbit personal com en el social. Exigix el desenvolupament de valors personals, com ara la dignitat, la llibertat, l'autoestima, la seguretat en un mateix, la demora de la satisfacció i la capacitat per a enfrontar-se als problemes, l'honestedat i la comprensió de les normes que permeten crear un codi moral propi.

Des de l'Educació Infantil es pot contribuir al desenvolupament d'aquesta competència quan es permeta imaginar, emprendre accions, desenvolupar projectes individuals o col·lectius amb creativitat, confiança i responsabilitat.

En el desenvolupament de cada una de les accions que els xiquets i xiquetes realitzen, en un horitzó cada vegada més ampli i en contacte amb les persones que tenen un paper determinant en la seua vida, el menor construeix l'autoconcepte i desenvolupa l'autoestima. L'autoconcepte integra totes les claus que sempre utilitzarà per a interpretar la realitat que l'envolta i, especialment, les relacions amb els altres. El desenvolupament de la competència emocional està associat a una relació positiva i compromesa amb els altres. L'actuació natural i sense inhibicions de forma habitual en les distintes situacions que li toca viure és la manifestació més clara d'aquesta competència emocional. En concloure l'Educació Infantil, l'alumnat és competent per a manifestar i assumir l'afecte dels companys i de les companyes, per a interessar-se pels seus problemes i per a contribuir a la seua felicitat. També ho és per a controlar el seu comportament i tolerar la frustració de no obtenir el que vol quan ho vol.

Totes les àrees de l'Educació Infantil han de contribuir al desenvolupament competencial, despertant i mantenint en els xiquets i les xiquetes la motivació cap a l'aprenentatge, amb metodologies actives que propicien la reflexió, la resolució de tasques conjuntes, l'elaboració d'hipòtesis i la tasca investigadora.

9. Intel·ligències múltiples

En 1983, Howard Gardner va concloure que no hi ha una única intel·ligència general, sinó un conjunt d'intel·ligències que totes les persones tenen en major o menor mesura. **Són intel·ligències que, segons Gardner, poden modificar-se si es proporcionen els estímuls adequats.** Aquestes intel·ligències són les següents:

- **Intel·ligència lingüísticoverbal:** es referix a **la capacitat per a utilitzar el llenguatge de manera efectiva, per a comunicar-se, per a fer-se comprendre i ser comprés.** Els alumnes i les alumnes que la tenen en un grau més alt pensen amb paraules i gaudixen veient contes, escoltant històries o contant-les. A més, tenen un vocabulari ampli i adequat, pregunten sobre el que no entenen, entenen amb rapidesa el que se'ls diu, aprenen amb facilitat una llengua estrangera, escolten amb atenció i reconeixen amb facilitat sons i símbols.
- **Intel·ligència logicomatemàtica:** es referix a **la capacitat per a utilitzar els nombres de manera efectiva i raonar adequadament.** Els menors que la tenen en un grau més alt pensen en forma numèrica, són més analítics. Els agrada solucionar els problemes en què intervé la lògica; formular moltes preguntes; intentar buscar respostes per si mateixos; jugar amb jocs de seriacions, colors i nombres; manipular; explorar; pensar; investigar; classificar; seriar...
- **Intel·ligència espacial:** es referix a **la capacitat per a visualitzar imatges mentalment.** Els xiquets i xiquetes que la tenen en un grau més alt necessiten que se'ls presente la informació visualment, tenen facilitat per a orientar-se en l'espai, els encanta dibuixar, resoldre laberints, identificar aspectes comuns o diferents en els objectes del voltant.
- **Intel·ligència cineticocorporal:** és **la capacitat d'utilitzar el cos per a expressar idees i sentiments.** Inclou activitats físiques com la coordinació, l'equilibri, la força, la flexibilitat, l'esport... Als xiquets i xiquetes que la tenen en un grau més alt els agrada tocar tot el que els envolta, s'expressen a través del moviment i del gest.
- **Intel·ligència musical:** és **la capacitat per a discriminar, transformar, percebre i expressar les formes musicals, sentir el ritme, el to, la melodia, el timbre...** Als alumnes que la tenen en un grau més alt els encanta cantar, ballar, manipular instruments musicals, escoltar música, seguir el ritme, identificar i reproduir sons...
- **Intel·ligència interpersonal:** és **la capacitat per a entendre els altres i relacionar-se amb ells percebent-ne els estats d'ànim, intencions, motivacions, sentiments...** Els menors que la tenen en un grau més alt aprenen a respectar, a compartir, a relacionar-se; entenen amb més facilitat els altres; no els costa fer amics; reconeixen sentiments i emocions en els altres, i, a poc a poc, aprenen a resoldre els conflictes de forma pacífica.
- **Intel·ligència intrapersonal:** és **l'habilitat per a conèixer-se a si mateix i organitzar i dirigir la pròpia vida;** està relacionada amb el processament d'emocions, el raonament, el gust per l'ordre, la sensatesa... Els xiquets i xiquetes que la tenen en un grau més alt solen tindre una autoestima elevada.
- **Intel·ligència naturalista:** es referix a **la capacitat per a observar i percebre les relacions entre les espècies i grups d'objectes.** Es relaciona amb la cura de les plantes i dels animals, la protecció del medi ambient... Els xiquets i xiquetes que la tenen en un grau més alt volen tindre animals, són observadors i curiosos, els agrada experimentar.

La proposta didàctica del nostre projecte inclou una sèrie d'apartats en totes les unitats didàctiques amb recursos i activitats que contribueixen al desenvolupament de totes les intel·ligències múltiples.

10. L'avaluació

L'avaluació en el segon cicle de l'Educació Infantil té com a **finalitat** identificar els aprenentatges adquirits, determinar el grau de consecució dels objectius previstos i conèixer el nivell de desenvolupament aconseguit en les competències, així com el ritme i les característiques de l'evolució de cada alumne, prenent com a referència els criteris d'avaluació de cada una de les àrees.

L'avaluació és un **element curricular imprescindible** que contribueix a la millora de la qualitat educativa. És una activitat valorativa i investigadora, **facilitadora del canvi educatiu**.

L'avaluació en l'Educació Infantil ens permetrà obtenir informació sobre com es produïx el procés educatiu de l'alumnat per a poder intervenir adequadament. S'haurà de fer en termes que descriuen els progressos que realitzen i les dificultats que troben. D'aquesta manera, es podrà donar una **resposta adaptada** a les necessitats particulars de cada xiquet i xiqueta, i, en conseqüència, adoptar les mesures educatives d'orientació i de suport que pogueren ser necessàries.

En cap moment es pot considerar l'avaluació com un instrument de mesura, sinó com un element inseparable del procés educatiu que contribueix constantment a la **millora de l'activitat educativa**.

En aquesta etapa, l'avaluació tindrà en compte **tots els àmbits de la persona** i considerarà la singularitat de cada alumne, analitzant el seu procés d'aprenentatge, les característiques i les necessitats específiques. Ens aportarà dades que ens ajudaran a entendre els processos seguits pels xiquets i les xiquetes.

L'avaluació ha de tindre un **caràcter processual i continu**, per la qual cosa estarà present, de forma sistemàtica, en el desenvolupament de totes les activitats i no sols en moments concrets i aïllats.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* proposa una avaluació **global**, perquè permet conèixer el desenvolupament de totes les dimensions de la personalitat i valorar el conjunt de capacitats i competències recollides en els objectius generals de l'etapa i en cada una de les àrees; **contínua**, perquè facilita al professorat la recollida sistemàtica d'informació sobre el procés d'ensenyament i d'aprenentatge; **formativa**, perquè ajuda a conèixer el nivell de competència aconseguit pel xiquet o xiqueta en l'ús autònom d'hàbits i de procediments, en el domini de conceptes i fets, en el desenvolupament d'actituds i valors i en el compliment de normes, i permet programar les mesures de reforç, ampliació i enriquiment necessàries, així com orientar el procés d'ensenyament i aprenentatge segons la diversitat de capacitats, ritmes d'aprenentatges, interessos i motivacions del xiquet o xiqueta; i **oberta**, ja que es podrà adaptar als diferents contextos.

L'avaluació tindrà en compte, per tant, els objectius generals de l'Educació Infantil, les competències, els continguts curriculars dels diferents àmbits d'aprenentatge, tots els criteris d'avaluació establits i els aprenentatges adquirits. Aquests aspectes quedaran reflectits en els diferents registres d'avaluació del projecte: registres d'avaluació inicial, registres d'avaluació final dels diferents nivells de 3, 4 i 5 anys, informe qualitatiu al final de l'etapa, registres trimestrals i registres d'avaluació de cada unitat didàctica.

La informació que es proporciona a les famílies tindrà un caràcter qualitatiu, es destacaran els progressos i els èxits de l'alumnat en les distintes àrees i les mesures de reforç i d'adaptació aplicades.

Els mestres i les mestres que impartixen l'Educació Infantil hauran d'avaluar la seua pràctica educativa a fi d'adequar-la a les necessitats de l'alumnat. És imprescindible que el docent reflexione sobre l'adequació de la programació, dels objectius i dels continguts plantejats; sobre les relacions de comunicació i el clima en què es fan les activitats; sobre el grau d'atenció educativa personalitzada, i sobre tots els aspectes que han de rebre una atenció específica. El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* inclou en el CD d'aquest llibre un registre d'avaluació perquè el docent pugui valorar la seua pràctica educativa.

Què és necessari avaluar?

En aquesta etapa considerem uns **indicadors** sobre què s'ha d'avaluar per a poder determinar uns resultats del procés d'avaluació que ens definisquen si l'actuació educativa ha sigut l'adequada o no per a donar resposta a les necessitats de cada alumne o alumna.

L'objectiu primordial de l'avaluació no és enjudiciar la pràctica docent per a detectar el nivell de qualitat que té, sinó esbrinar en què consistix per a utilitzar aquesta informació en la interpretació dels resultats de l'alumnat.

Cal avaluar:

- L'inici de l'escolaritat.
- El projecte educatiu.
- El rendiment dels alumnes i de les alumnes.
- El cicle.
- La pròpia pràctica educativa.
- L'organització de l'aula.
- La coordinació entre els professionals.
- La regularitat i la qualitat de la relació amb els pares i tutors legals.
- L'adequació de la proposta pedagògica i de la pròpia planificació.
- L'adequació de la proposta metodològica en la contribució a l'adquisició de les competències.

Quan cal avaluar?

El fet que en Educació Infantil l'avaluació haja de ser contínua, no exclou l'existència d'una avaluació inicial i d'una avaluació final.

La primera és necessària al començament de qualsevol seqüència d'aprenentatge, ja que permetrà avaluar els coneixements previs de l'alumnat per a construir, sobre aquests, aprenentatges significatius.

Al començament de l'escolarització, el centre iniciarà l'historial educatiu de cada xiquet i xiqueta que constarà del **qüestionari d'inici de l'escolaritat** degudament omplert. A més, el projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* proposa una sèrie de registres, tots inclosos en el CD de la Proposta pedagògica, programació i avaluació, i alguns en aquest llibre, per a oferir la possibilitat que, a més de poder-se imprimir, es puguen fotocopiar:

- Un **registre d'avaluació inicial** (per a 3 anys). Es realitza a l'inici del nivell a partir de l'observació dels menors durant els primers dies, d'una entrevista amb els familiars i de la informació proporcionada pel centre anterior, quan procedisca. Aquesta avaluació inclourà, en el cas que siga necessari, els informes mèdics, psicològics, pedagògics i socials que tinguen importància per al procés educatiu del xiquet o la xiqueta.

Per a l'**avaluació contínua** el projecte proposa:

- Un **registre d'avaluació al final de cada unitat didàctica**.
- Tres **registres d'avaluació trimestral en cada un dels nivells** (3, 4 i 5 anys).
- **Portafolis d'aprenentatge** per a cada unitat didàctica.

L'**avaluació final** és necessària com a culminació de qualsevol procés d'ensenyament-aprenentatge. El docent analitzarà les diferents situacions educatives per a poder ajustar la seua intervenció. Amb aquesta avaluació valorarem el grau de consecució respecte als objectius i competències marcats. El projecte disposa, per a això, del material següent:

- **Rúbrica d'avaluació de cada nivell**. El corresponent a 5 anys actua com a **registre d'avaluació de tota l'etapa** de l'Educació Infantil. Si és procedent, s'adjuntarà una còpia dels informes realitzats per altres professionals.

A més, el projecte inclou:

- Un **registre** en què el docent podrà **avaluar la seua pràctica educativa**.
- Al final de cada curs i al final del cicle o de l'etapa, s'omplirà un **informe qualitatiu** que haurà de firmar la direcció del centre.
- Un **registre per a avaluar el projecte educatiu**.

En el cas que un alumne o alumna es trasllade a un altre centre, el secretari del centre receptor sol·licitarà l'històric educatiu al centre d'origen.

Tots aquests models proposats per a l'avaluació tenen un caràcter merament orientador. S'hi suggerixen aspectes que cal tindre en compte en les valoracions.

Ara bé, considerant que els aspectes que cal avaluar varien d'uns contextos escolars a uns altres, i donat el caràcter obert d'aquest projecte, els docents, a la vista de la seua realitat escolar, podran seleccionar o afegir aquells aspectes que consideren més apropiats.

Com s'ha d'avaluar?

La tècnica d'avaluació més apropiada és l'observació directa i sistemàtica. D'aquesta manera podrem constatar els coneixements que construeixen els xiquets i les xiquetes a partir dels que ja tenen, i si és adequada l'actuació didàctica, l'organització de l'espai, la distribució del temps, els agrupaments, les formes de relació entre els alumnes i d'aquests amb els adults, les estratègies i els materials utilitzats. D'aquesta manera, donarem en cada moment l'ajuda necessària i podrem modificar la nostra actuació didàctica.

A més, es pot recórrer a molts altres **procediments d'avaluació**:

- Diari del docent.
- Informe diari.
- Escales d'observació.
- Entrevistes amb les famílies.
- Observacions externes.
- Tècniques audiovisuals.
- Observacions de grup, jocs.
- Registres d'incidències...

Els registres d'avaluació del nivell, els registres trimestrals i els registres de cada unitat didàctica inclouen **els aprenentatges i els indicadors d'assoliment**. Cada aprenentatge és la definició, expressió o especificació del que l'alumne ha de conèixer i saber fer en una determinada matèria i nivell, constituint descripcions molt precises del coneixement, destreses, competències i altres capacitats que l'escola ha de promoure. Han de proporcionar al docent un marc de referència per al seu treball. Cada criteri d'avaluació es valorarà amb un o més aprenentatges i, al seu torn, amb diferents nivells o indicadors d'assoliment. Entenem per indicadors d'assoliment els indicis, senyals, dades i informacions perceptibles que permeten confirmar èxits d'aprenentatge.

11. El treball cooperatiu. Tècniques

Són nombroses les **distintes estratègies** que posem en joc a l'hora d'enfrontar-nos a una situació d'aprenentatge. La utilització d'una o altra i les distintes combinacions depenen, entre altres raons, de l'objectiu que hàgem d'aconseguir en cada procés cognitiu. Parlem, en definitiva, d'aprendre a pensar: conèixer els mecanismes d'organització mental que utilitzem a l'hora d'**obtenir la informació, processar-la i analitzar-la** i, finalment, **avaluar-la o valorar-la**.

Hi ha distintes estratègies orientades a l'**obtenció i a la comprensió de la informació rebuda**. Entre aquestes n'hi ha algunes basades en l'estructuració i organització per categories de la informació, de manera que el pensament quede més o menys ordenat i siga més o menys fàcil entendre els diferents nivells o jerarquies. També hi ha estratègies que prioritzen les relacions entre les idees, i altres estratègies que comparen les similituds i les diferències entre els conceptes, sense oblidar aquelles que ordenen fets i esdeveniments en el temps.

També és possible enfrontar-se a l'**anàlisi i a la interpretació de la informació** fent ús de diverses estratègies, com pot ser la transferència d'una idea a altres contextos per a entendre-la millor, o l'ús de la intuïció, la deducció i les conjetures com a mecanisme per a argumentar i raonar distintes qüestions. Altres estratègies com les pluges d'idees o els intercanvis d'informació en què participen uns quants subjectes poden resultar útils i beneficioses per als distintes integrants d'un equip, ja que les aportacions d'uns enriqueixen els altres, i viceversa. Finalment, hi ha estratègies amb objectius molt específics, com aquelles que funcionen fent preguntes concretes i ben formulades sobre un concepte i sobre el seu context (què?, qui?, on?, quan?...).

En l'última fase de l'aprenentatge, en la qual fem una **valoració del que s'ha après**, són útils aquelles estratègies que servixen per a organitzar les nostres argumentacions i les que permeten establir relacions entre un problema i les causes possibles. També hi ha estratègies basades en la revisió fil per randa dels conceptes apresos, i d'altres que utilitzem per a emetre informes sobre el que s'ha treballat. Finalment, són molt importants les estratègies que ens permeten avaluar els nostres èxits i entendre la utilitat de l'aprenentatge.

Doncs bé, de totes aquestes tècniques i estratègies es nodrix l'aprenentatge cooperatiu, basat en la **col·laboració amb les persones que ens envolten**. A través d'aquest aprenentatge, els alumnes i les alumnes cooperen i avancen desenvolupant junts les estratègies i els mecanismes cognitius d'aprenentatge per a abordar diferents situacions i per a aconseguir objectius i metes que d'una altra forma resultarien més difícils d'aconseguir. Tots es beneficiaran de les interaccions mútues: intercanvi d'opinions, posades en comú, classificació i jerarquització de la informació, deduccions, intuïcions, conjetures, punts de vista, comparacions, etc. L'**ajuda mútua** en l'aprenentatge suposa un avantatge molt valuós i contribuïx a millorar el desenvolupament cognitiu dels que participen en aquests processos. A més, contribuïx a la construcció del pensament crític a través de procediments com la presa de decisions, l'argumentació i la negociació, que estan molt presents en el mètode d'aprenentatge cooperatiu.

La societat en què vivim, cada vegada més plural, exigix que adaptem la manera d'ensenyar i d'aprendre que utilitzem des de fa segles. Ens enfrontem a una **societat diversa** en què conviuen individus de distintes races, cultures, entorns familiars, atributs físics i fins i tot capacitats cognitives. Aquesta situació es veu reflectida, evidentment, a les aules d'Educació Infantil, que són cada vegada més plurals, i l'alumnat de les quals planteja necessitats d'aprenentatge molt diferents. L'existència d'una **gran varietat de situacions personals i necessitats d'aprenentatge diferents** requerix obligatòriament unes atencions i uns mètodes personalitzats, la qual cosa podríem entendre com un obstacle, però que tractarem com una oportunitat perquè els alumnes i les alumnes es beneficien d'aquesta circumstància.

A través de l'aprenentatge cooperatiu evitem que siguin els subjectes pacients en una equació que no té en compte les necessitats específiques de cada alumne. Hem de tindre en compte els avantatges d'utilitzar una **educació activa** en la qual tant els docents com els alumnes i les alumnes prenguen part. Sobretot, considerant que l'objectiu últim de l'educació és formar ciutadans capaços de relacionar-se en la societat, i que això no ocorre si no ens recolzem en els altres, els ajudem i avancem junts.

A continuació descrivim les **principals característiques i avantatges de l'aprenentatge cooperatiu**:

- Un dels objectius principals de l'aprenentatge cooperatiu és que els alumnes i les alumnes senten que **formen part d'un grup**, amb tots els beneficis que això comporta. Aquest aspecte es treballa a escala del grup-classe, per grups de diferents grandàries i fins i tot per parelles.
- Els alumnes i les alumnes **desenvolupen habilitats socials** gràcies a la interacció amb la resta dels companys i companyes. Aprenen a demanar permís, a demanar perdó, a sol·licitar ajuda, a sentir-se agraïts, a respectar el torn de paraula, a arribar a acords, etcètera.
- Íntimament relacionada amb el punt anterior es troba la **implicació emocional** que suposa aquest tipus d'aprenentatge. Treballen necessàriament l'empatia i són capaços d'identificar en si mateixos i en els companys i companyes les diferents emocions que treballen al llarg del curs. Això seria impossible si no involucràrem l'alumnat, ja que simplement no existiria l'oportunitat d'intercanviar impressions o emocions amb els altres. Permetrà, per exemple, regular comportaments agressius i treballar actituds com la paciència, el respecte, la prudència, l'empatia, la tolerància o la solidaritat, ja que els alumnes i les alumnes entendran que el treball d'uns depèn del treball dels altres.
- En els entorns de treball cooperatiu és més fàcil l'**adquisició del llenguatge**, perquè es multipliquen les oportunitats d'expressar-se i s'amplifica la capacitat per a escoltar els altres i opinar.
- El treball cooperatiu permet **equilibrar les situacions individuals**. El docent formarà grups heterogenis, però al mateix temps equilibrats, en els quals estaran presents tots els perfils, de manera que les habilitats i les destreses de cada membre beneficien tot el grup. Es tracta de fomentar un ambient de treball participatiu en què tots guanyen: aquells que estan en risc d'exclusió se sentiran inclosos, mentre que els més privilegiats comptaran amb un entorn més divers en el qual podran aprendre.

Proposta pedagògica

- El **paper del docent** en aquest àmbit de treball és el de guia. El seu treball consisteix a conduir els alumnes i les alumnes a través de les rutines, tasques i activitats de classe, proveir-los de les ferramentes necessàries i assistir-los en cas de necessitat. És una part activa més del procés d'aprenentatge i forma part del grup a què pertany la resta de la classe.
- El **treball en equip** és un recurs bàsic de l'aprenentatge cooperatiu. Dins dels equips, a més, es repartixen les tasques i s'establixen rols, la qual cosa permet a l'alumnat desenvolupar el sentit de la responsabilitat.
- L'assignació de rols i de tasques fomenta, com hem dit, el treball de la responsabilitat individual, però, a més a més, genera en els membres de l'equip **seguretat i confiança** en si mateixos. Si formen part activa d'un projecte amb un objectiu comú, els xiquets i xiquetes se sentiran indispensables per a aconseguir l'èxit de la resta dels companys i companyes.

Algunes tècniques de treball cooperatiu

- **Projecte conjunt:** els alumnes i les alumnes han de realitzar una activitat per grups en què cada membre té una responsabilitat específica. És a dir, si es tracta d'una activitat plàstica, es repartiran el treball de manera que cada membre tinga un rol específic: director, responsable dels materials, encarregat del silenci del grup, encarregat de l'elecció dels materials...
- **Bessons de rutines:** s'agrupen per parelles per a realitzar algunes activitats relacionades amb les rutines diàries: posar-se la bata, prendre el desdèjuni, calçar-se... Primer, cada u intenta fer l'activitat de forma individual i, si li costa molt o no ho aconsegueix, demana ajuda a l'altre membre de la parella.
- **Foli giratori:** aquesta tècnica se sol utilitzar per a generar i constatar idees, i també per a buscar solucions a problemes. Cada u disposa d'una part de la tasca, que ha de resoldre de forma individual en un temps determinat. Quan aquest temps passe, ha de donar la seua fitxa al company o companya de la dreta perquè complete o corregisca el que considere oportú. D'aquesta manera tots aporten els seus coneixements per a resoldre l'activitat.
- **Dramatització cooperativa:** el docent proposa realitzar una dramatització per parelles, trios o grups reduïts i assigna els personatges. Cada xiquet i xiqueta haurà de preparar la dramatització en col·laboració amb els alumnes d'altres grups que representen el mateix personatge.
- **Sigues el meu mestre o la meua mestra:** es tracta que el xiquet o xiqueta que tinga dificultat en la realització d'alguna activitat o tasca, sol·licite l'ajuda d'un altre company o companya.
- **Caps junts numerats:** els alumnes, agrupats de 4 en 4, han de resoldre l'activitat proposada pel docent. Primer ho fan de forma individual i, després, realitzen una posada en comú i acorden entre tots una resposta.
- **Caps pensants:** per mitjà d'aquesta tècnica de treball cooperatiu, cada alumne i alumna (agrupats per parelles, trios o grups reduïts) aporta els seus coneixements o idees sobre un tema determinat o sobre l'activitat que han de resoldre. El docent serà l'encarregat de registrar les aportacions de cada grup.

12. Processos de construcció del pensament

En l'Educació Infantil hem de comptar amb les ferramentes necessàries per a dur a terme un procés d'ensenyament en què s'ajude els xiquets i xiquetes a construir el seu pensament. Cal **ensenyar-los a pensar i a aprendre** amb l'objectiu d'optimitzar el rendiment i desenvolupar un grau més elevat de maduresa i d'autonomia. Per a això, és fonamental convertir l'aula en un lloc on l'alumnat pugui explorar, observar, buscar informació, escoltar, comparar, classificar, triar, prendre decisions, assumir conseqüències, reflexionar, etcètera, dins d'un clima afectiu adequat.

Per a desenvolupar aquesta «construcció del pensament», els docents han de comptar amb una sèrie de recursos a fi de dotar l'alumnat de ferramentes que estimulen, que generen curiositat, que desperten el desig per aprendre, per descobrir i, a més, que desenvolupen la seua autoestima. Té molta importància la utilització d'**estratègies** (motivacionals, cognitives, metacognitives) i tècniques apropiades que els faciliten:

- Buscar informació.
- Resoldre tasques i prendre decisions.
- Generar informació nova.
- Planificar i seleccionar la informació rellevant.
- Fer un ús millor del que ja coneix i del que sap fer.
- Emetre judicis sobre els resultats.
- Mantindre la motivació en tot el procés d'aprenentatge.

Tots els xiquets i xiquetes utilitzen diferents estratègies quan aprenen, encara que de vegades no sempre són efectives. Per això, és necessari que s'ensenyen des de les primeres edats perquè, a poc a poc, les puguin transferir a altres contextos.

El projecte *Roses i roses* afavorix el procés de construcció del pensament per mitjà de recursos (impresos, audiovisuals, manipulatiu...), tasques i activitats que posen en joc tot tipus d'estratègies:

- **Comprensió de la informació:** en totes les unitats s'inclouen recursos variats perquè els menors assimilen i compreguen la informació que se'ls ofereix. Un mateix contingut es pot abordar per mitjà de la realització de fitxes, amb suports visuals, jocs interactius, treballs cooperatius, cançons, vídeos, etcètera.
- **Interpretació de la informació:** en les propostes didàctiques i en les unitats, es formulen contínuament preguntes obertes perquè el xiquet o la xiqueta reflexione, imagine, pense, compare, interprete, transferisca informació... La informació que s'ofereix en el revers d'algunes fitxes activa el pensament de l'alumnat per mitjà de preguntes que mobilitzen la seua capacitat per a contrastar la seua realitat amb la del passat, amb la d'altres cultures o d'altres llocs del món... A més, s'inclouen propostes d'activitats en assemblea que afavorixen posar en pràctica tècniques de pensament, com ara la "pluja d'idees", el "remolí d'idees o de paraules", les "anàlisis associatives"...
- **Desenvolupament de processos cognitius i metacognitius:** s'ofereixen activitats i recursos per a desenvolupar l'atenció, l'observació, la percepció, la memòria, el raonament... Per això, els xiquets i xiquetes a poc a poc són conscients del que demanda cada activitat o tasca, de les seues possibilitats i limitacions, de la seua efectivitat, de les exigències que es requereixen en cada moment, dels resultats obtinguts, etcètera.
- **Control del que s'aprèn:** el mètode ofereix registres d'autoavaluació que permeten a l'alumnat prendre consciència de la seua evolució. Suposen una ferramenta d'aprenentatge en si mateixa, ja que faciliten el registre i l'observació de:
  - Les idees prèvies.
  - El desenvolupament del llenguatge oral.
  - El nivell d'implicació en les activitats i tasques.
  - L'adquisició de competències relacionades amb el currículum.
  - L'adquisició de competències relacionades amb els continguts transversals.
  - Els èxits, esforços, progressos, emocions, dificultats...
  - Els gustos i preferències relacionats amb els continguts i tasques.

Les propostes didàctiques de *Roses i roses* s'han elaborat per a, entre altres objectius, estimular els xiquets i xiquetes a pensar per si mateixos, oferint tasques i activitats molt variades que atorguen protagonisme i responsabilitat a l'alumnat, i promouen, en tot moment, el desenvolupament d'actituds reflexives i crítiques. A més, fomenten la curiositat, l'exploració, el diàleg, la investigació i totes les habilitats del pensament perquè els xiquets i les xiquetes les apliquen en tots els aprenentatges que es proposen i les facen extensibles a tots els contextos en què es mouen: escola, família, entorn pròxim...

13. Projecte lingüístic

La legislació educativa obri la possibilitat d'aproximar l'alumnat a la lectura i a l'escriptura a través de diversos textos relacionats amb la vida quotidiana. D'aquesta manera, es valorarà el llenguatge escrit com a instrument de comunicació, representació i gaudi. Es tracta de propiciar una **aproximació a la llengua escrita** com a mitjà per a conèixer, confrontar i interpretar la realitat a través de situacions funcionals de la lectura i de l'escriptura.

L'adquisició i el desenvolupament del llenguatge oral és especialment rellevant en l'Educació Infantil, ja que és l'instrument per excel·lència de l'aprenentatge, de regulació de la conducta i de manifestació d'idees, desitjos, sentiments, emocions...

En el segon cicle d'aquesta etapa educativa es prefén que els menors descobrisquen i exploren els **usos de la lectura i de l'escriptura**, despertant i refermant el seu interès per aquests. La utilització funcional i significativa de

Proposta pedagògica

la lectura i de l'escriptura a l'aula els portarà, amb la intervenció educativa pertinent, a iniciar-se en el coneixement d'algunes propietats del text escrit i de les seues característiques convencionals, l'adquisició del qual s'ha de completar en l'Educació Primària. De la mateixa manera, és necessari desenvolupar actituds positives cap a la pròpia llengua, despertar en els menors sensibilitat i curiositat per conèixer-ne d'altres, i interessar-se per la literatura com a font de gaudi, de diversió i com a joc.

El projecte lingüístic d'Algaida Editores permet **graduar el procés d'aproximació i d'adquisició de la lectoescriptura**, integrant els nous avanços dins dels esquemes d'aprenentatge ja aconseguits. A través del treball amb els contes de la unitat i d'altres recursos literaris, intentarem que els xiquets i xiquetes compreguen els missatges que se'ls transmeten, que s'expressen lliurement, que s'entusiasmen amb la lectura i comencen a comprendre la importància que té, que desenvolupen les capacitats auditives i perceptives, la memòria, la creativitat, el vocabulari, la comprensió lectora...

Cada unitat didàctica disposa dels recursos literaris següents:

- El **conte de la unitat** amb suggeriments per a explotar-lo. Inclou un **conte d'educació emocional** amb unes pautes d'actuació.
- Una **dramatització**.
- Adaptació d'un **conte tradicional o clàssic**, amb textos i activitats de comprensió, d'imaginació, lingüístiques...

Altres recursos literaris: endevinalles, poesies, embarbussaments, retafiles, refranys...

Les línies mestres del nostre **projecte lingüístic** es basen en els processos següents:

- **El desenvolupament de l'expressió oral i de la comprensió verbal.**
- **L'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura.**
- **El desenvolupament de la competència en comunicació lingüística.**
- **El treball amb els contes i amb altres recursos literaris.**
- **La introducció a una llengua estrangera.**

L'expressió oral i la comprensió verbal

El llenguatge és l'**instrument d'aprenentatge** per excel·lència i, per tant, qualsevol situació i moment és apropiat per a treballar amb l'alumnat. Als **3 anys**, comencen a dominar el llenguatge, a comunicar-se per a expressar els desitjos i els interessos. **L'alumnat disposa de la capacitat d'operar amb nombroses representacions**. Maneja un vocabulari extens que continuarà ampliant ràpidament, encara que comprén el significat de més paraules de les que utilitza. La seua sintaxi és incipient; a poc a poc, elaboraran enunciats de tres o quatre paraules l'estructura dels quals es farà gradualment més complexa (utilitzaran els articles, alguns pronoms i adverbis...). Encara no dominen la pronunciació d'alguns fonemes ni algunes estructures gramaticals, però poden pronunciar els sons fonamentals de la llengua. Hem de començar a **preparar la consciència de la relació del llenguatge oral amb la representació gràfica** per mitjà d'imatges i de pictogrames en un context integrat d'activitats comunicatives.

Als **4 anys** han de ser capaços de **reconèixer paraules molt significatives** de l'entorn. Produïxen frases negatives, integrant la negació en el cos de l'enunciat, utilitzen els articles, els pronoms, les proposicions de lloc i alguns auxiliars i adverbis. Es mostren molt xarradors i els agrada jugar amb les paraules, dir coses absurdes i preguntar incansablement. Construeixen una història llarga d'una resposta simple i fan moltes comparacions. Així i tot, continuen construint estructures sintàctiques no del tot coherents, i l'articulació i la pronunciació no són del tot correctes. A aquesta edat, **senten molt d'interès per totes les activitats en què intervé el llenguatge oral**: contes, cançons, embarbussaments, poesies, dramatitzacions...

Als **5 anys** continuaran **millorant l'expressió oral i començaran a formar una conducta verbal** que es consolidarà als 6. El llenguatge adquirix nivells més elevats de concreció. Comencen a conèixer i a comprendre algunes **regles que regixen l'intercanvi lingüístic**. Continuen sent molt curiosos i inquietos i formulen preguntes amb més sentit. Tenen necessitat d'aprendre. L'alumnat continua ampliant el vocabulari. Aprendran estructures sintàctiques més complexes i les distintes modalitats del discurs. Les seues comunicacions adquiriran a poc a poc més

intencionalitat, adaptant el llenguatge a les diferents situacions i als diferents interlocutors. Els agrada que els narren contes i contar-los, i són capaços de seguir una història llarga fins al final i extraure el que els resulta més cridaner.

En definitiva, es tracta que els xiquets i les xiquetes **utilitzen la llengua oral d'una manera convenient perquè puguin comunicar-se amb els iguals i perquè compreguen els missatges orals**; que mostren interès cap als textos escrits i s'inicien en el seu ús; que participen en les situacions de lectura i d'escriptura que es produeixen a l'aula; que s'expressen i comuniquen cada vegada millor; que desenvolupen actituds positives cap a les produccions escrites; que mostren interès per explorar els mecanismes bàsics del codi escrit, i que **desenvolupen habilitats expressives** per mitjà de diversos materials, instruments i tècniques pròpies dels distints llenguatges.

L'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura

Són molts els **factores maduratius** que intervenen en l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura (orientació espacial, habilitats cognoscitives, maduració lingüística, desenvolupament motriu...), però és definitiu i fonamental que el xiquet i la xiqueta estiguen envoltats d'un **ambient pedagògic adequat** i que hi haja una **metodologia didàctica correcta**.

La Llei d'Educació recull, entre els seus objectius generals, la iniciació en la lectoescriptura en el segon cicle d'Educació Infantil, sempre d'acord amb les característiques i les experiències individuals de cada alumne. És, per tant, fonamental en aquest aprenentatge adoptar un plantejament educatiu receptiu a les necessitats de cada u, diversificat, flexible i positiu, davall un **enfocament globalitzador** i partint del joc com a activitat central i com a instrument privilegiat d'aprenentatge.

El nostre projecte ofereix **uns materials i una programació flexibles** que permeten als xiquets i xiquetes realitzar activitats divertides de forma autònoma i en grup, perquè planifiquen, prenguen iniciatives i aprenen a poc a poc. El docent té la llibertat absoluta per a realitzar o proposar les activitats que li convinguen i que més s'adaptin a la realitat i a les necessitats concretes del seu entorn.

Igual que ocorre amb l'aprenentatge de l'escriptura, s'entén que els menors necessiten tindre unes competències, uns **prerequisits bàsics sense els quals és materialment impossible aconseguir una lectura reeixida**. Aquests factors elementals són, *grosso modo*, els següents:

- **Un desenvolupament adequat del llenguatge oral.** Cada vegada es dóna més importància als aspectes lingüístics en aquest procés, entenent que la lectura és una projecció més del llenguatge oral i que, per tant, serà difícil aprendre a llegir de forma exitosa sense tindre unes competències lingüístiques suficients, com ara riquesa de vocabulari, conjugació adequada dels verbs, estructuració encertada del discurs i articulació correcta dels fonemes. Sense un desenvolupament adequat del llenguatge oral, l'adquisició de la lectura és realment complicada.
- **Un desenvolupament psicomotor adequat.** Constituïx un dels factors fonamentals en el desenvolupament del menor, de forma especial en els primers anys de vida. Destaquen la importància d'una integració correcta de l'esquema corporal (ser conscient de les distintes parts del cos i dels seus moviments), una definició adequada de la lateralitat (predominança dreta o esquerrana sense alteracions) i una orientació espacial i temporal correcta.
- **Un nivell intel·lectual suficient.** Els xiquets i xiquetes amb nivells mentals baixos manifesten més dificultats en l'aprenentatge de la lectura, tot i que s'entén que un quocient intel·lectual de 60 és prou per a aconseguir-lo.
- **Un desenvolupament perceptiu adequat.** Afecta principalment el desenvolupament de la lectura la percepció visual, auditiva, espacial i temporal, és a dir, el reconeixement adequat dels colors, les formes, les grandàries, les posicions, les distàncies, els moviments, els relleus i els sons dels objectes que l'envolten.
- **Un desenvolupament afectiu i emocional adequat.** És important que es moguen en un entorn que els possibilita un desenvolupament emocional adequat, així com estimulador. En el rerefons de nombroses alteracions d'aprenentatge (incloses les de la lectura) apareixen dèficits afectius que actuen com a bloquejadors del desenvolupament general del menor. Igualment important resulta que l'escolar tinga un nivell de motivació adequat respecte a les tasques en general i a l'aprenentatge de la lectura en particular.

Cal assenyalar que **aquests factors fonamentals en el desenvolupament del xiquet no tenen per què madurar al mateix ritme**, per la qual cosa és fàcil trobar, per exemple, alumnes molt intel·ligents però amb un desenvolupament psicomotor deficient o amb retard en el llenguatge, que, quan arriba el moment d'aprendre a llegir, presenten dificultats de diferents tipus i en graus distints.

La tasca educativa comença sempre en les famílies. Des de molt xicotets, tendixen a imitar els comportaments, els hàbits, els gestos... dels adults que conviuen a la llar i, per descomptat, també el gust cap a la lectura. **La família i l'entorn en què es mouen han contribuït a la predisposició per a l'aprenentatge de les habilitats lectoescriptores.** És important que perceben de forma natural que en el seu entorn es llig, que es gaudix de la lectura, que es maneja una gran varietat de material imprès: llibres, contes, revistes, periòdics... i, a més, que poden disposar de materials que els permeten dibuixar, escriure, gargotejar, pintar, retallar, etcètera. Han de tindre accés a llibres i contes adequats a la seua edat, als seus gustos i als seus nivells de maduració, amb formats atractius i resistents per a ser manipulats. Amb això, **podem afavorir l'adquisició progressiva de les competències necessàries per a l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura.**

El gust per la lectura fomenta la imaginació; perfecciona el llenguatge; desenvolupa la intel·ligència, la capacitat de concentració, la comprensió i l'expressió. Un aprenentatge adequat de la lectura i de l'escriptura impulsarà un desenvolupament personal i social correcte, i l'aprofitament escolar dels menors.

Activitats que afavorixen l'aprenentatge de la lectoescriptura

La manipulació de llibres, de contes, de revistes... afavorirà la producció de missatges orals cada vegada més precisos i amplis i, posteriorment, facilitarà l'aparició dels primers missatges escrits. A més, a través dels contes, els alumnes i les alumnes tenen la possibilitat de conèixer i d'observar paisatges, llocs, cultures, persones, animals, objectes... Amb els contes, podem treballar comentant les il·lustracions, els personatges; descrivint paisatges, elements; imitant accions i gestos; dibuixant algun personatge; iniciant-los en la comprensió lectora formulant-los preguntes; augmentant el vocabulari, etcètera.

És molt important **dedicar cada dia un temps a la lectura.** Hem d'oferir-los llibres cridaners, amb il·lustracions i colors, que utilitzen un llenguatge ajustat a les seues capacitats, amb frases clares i ben estructurades, i que, sobretot, estimulen i desenvolupen la capacitat d'atenció i de memòria.

En Educació Infantil **resulten molt interessants els llibres i contes els continguts i personatges dels quals reforcen els centres d'interés que normalment es treballen:** l'escola, el cos, els animals, les plantes, el carrer, la casa, la família, les diferents estacions, els diversos tipus de paisatges, el planeta Terra, l'aigua, la prehistòria, l'espai...

Són nombroses les **activitats que afavorixen l'aprenentatge de la lectoescriptura:** de desenvolupament de la motricitat fina, d'orientació espacial, d'articulació, de discriminació visual, de desenvolupament del llenguatge oral, per a treballar els traços, de pronunciació, etcètera:

- L'educació física, ja que contribuïx a desenvolupar qualitats motrius, l'orientació espacial, l'esquema corporal, etcètera.
- Lectura de contes en veu alta.
- Recitat de poesies, endevinalles, retafiles...
- Exercicis bucofacials: bufar, moure la llengua, xuplar, pronunciar amb distintes intensitats, repetir paraules, badallar, fer pets amb la boca, xiular...
- Jocs educatius de paraules.
- Descompondre paraules en síl·labes.
- Buscar l'element diferent d'una sèrie donada.
- Buscar una lletra o una síl·laba en una paraula donada.
- Aprendre augmentatius i diminutius.
- Jocs de formes, de colors, de semblances.
- Manejar i fullejar tot tipus de material escrit.

- Retallar lletres.
- Repassar grafismes amb el dit.
- Construir lletres amb distints materials: paper, plastilina, cordes...
- Picar grafismes amb un punxó.
- Exercicis d'iniciació al dictat.
- Lectura de pictogrames.
- Traçar grafismes en l'aire, sobre paper, sobre arena.
- Completar paraules, frases, títols...
- Treballar la lateralitat.
- Jocs d'orientació espacial.
- Lectura d'imatges seguint la direccionalitat de l'escriptura i de la lectura.
- Elaboració de cartells senzills.
- Realitzar trencaclosques i dòminos.
- Participar en les activitats que promoga el centre escolar, com ara contacontes, aportació de material gràfic, etcètera.
- Copiar lletres, paraules o frases senzilles.
- Jocs interactius que desenvolupen habilitats lectoescriptores.

Cal deixar que participen i que intervinguen en les narracions, que manipulen els contes, que donen opinions, que inventen finals i títols, que pregunten sobre l'argument, donar-los llibertat perquè trien els seus llibres. Tot això fomentarà un gust progressiu per la lectura, estimularà la creativitat i afavorirà el desenvolupament global de la persona.

El desenvolupament de la competència en comunicació lingüística

Aquesta competència està àmpliament carregada de les destreses bàsiques del llenguatge (escoltar, parlar, llegir, escriure) imprescindibles per a estructurar i organitzar el pensament i la comunicació. Al llarg d'aquesta etapa, l'alumnat ha de ser capaç de realitzar les accions següents:

- Mostrar una actitud positiva cap a les diferents llengües i cultures que conviuen en la nostra societat respectant els usos lingüístics particulars de cada persona.
- Utilitzar el llenguatge per a establir i mantindre relacions socials, resoldre conflictes o planificar activitats.
- Expressar i comprendre missatges orals en diferents situacions comunicatives.
- Descriure, narrar, explicar... dibuixos, cartells, fotografies, pictogrames, etcètera.
- Participar en debats en grup sobre temes i problemes relacionats amb situacions de la vida quotidiana.
- Expressar en veu alta opinions personals.
- Recrear situacions de la vida quotidiana.
- Dialogar sobre els diferents temes i formar progressivament judicis crítics.
- Mostrar una escolta activa en situacions habituals de comunicació.
- Utilitzar progressivament les estratègies bàsiques per a la comprensió: escoltar atentament, conèixer les relacions de causa-efecte i connectar el que escolta amb les experiències personals.
- Mostrar interès per parlar i pensar a fi de llegir i escriure dominant progressivament el sistema d'escriptura.
- Utilitzar les competències lectoescriptores bàsiques (direccionalitat, linealitat, orientació esquerra-dreta, distribució del text, posició a l'hora d'escriure) des dels primers moments del procés de construcció de l'escrit.
- Utilitzar textos diferents amb intencions comunicatives diverses: contes, revistes, fotografies, cartells, etcètera.

Proposta pedagògica

- Interpretar imatges, pictogrames, cartells, emoticones...
- Conèixer i utilitzar les regles bàsiques del funcionament de la llengua.
- Expressar i comprendre els missatges orals que s'intercanvien en situacions de comunicació diverses.
- Conèixer les estratègies necessàries per a interactuar lingüísticament d'una manera adequada.
- Expressar idees, sentiments, emocions, necessitats, vivències i opinions, i acceptar i realitzar crítiques amb sentit constructiu.
- Situar-se en el lloc dels altres, escoltar i tindre en compte opinions, desitjos, necessitats i interessos diferents dels propis amb sensibilitat i sentit crític.
- Utilitzar les destreses necessàries per a iniciar-se en l'escriptura i en la lectura.
- Utilitzar de forma progressivament activa i efectiva els codis i les habilitats lingüístiques i no lingüístiques i les regles que propicien l'intercanvi comunicatiu en situacions diverses.
- Utilitzar estratègies diferents per a comprendre el que els altres diuen: fixar-se en el to de la veu, en l'entonació, en les pauses...
- Començar a generar idees, a donar coherència i cohesió al discurs.
- Desenvolupar l'autoestima i la confiança en si mateix.
- Establir vincles i relacions constructives amb els altres i amb l'entorn de través de la comunicació i de la conversació.

El treball amb els contes i altres recursos literaris

Per a afavorir el desenvolupament de la competència lingüística, el projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* inclou:

Contes de les unitats didàctiques: pensats perquè els alumnes i les alumnes descobrisquen la bellesa, la màgia i la fantasia que tanquen les pàgines del llibre i perquè desperten en ells el plaer per la lectura. Els **contes han d'ocupar un lloc essencial en la formació literària dels menors**. Per la seua estructura, contingut i vocabulari, constitueixen un **instrument valuós per al desenvolupament de les habilitats lingüístiques**. A través de les activitats d'expressió oral, en les quals es reforcen i es repassen els principals continguts treballats en les unitats, i de la mà de personatges atractius i motivadors, els xiquets i xiquetes aniran, a poc a poc:

- Ampliant el vocabulari.
- Desenvolupant la memòria; l'observació; la percepció visual, auditiva i espacial; l'atenció; la imaginació; la creativitat.
- Millorant la comprensió lectora.
- Iniciant-se en la direccionalitat de la lectura i de l'escriptura.
- Articulant cada vegada millor els fonemes.
- Desenvolupant l'expressió oral.
- Construint frases cada vegada més complexes.
- Associant el llenguatge escrit amb les imatges.
- Realitzant descripcions.
- Familiaritzant-se amb el llenguatge escrit.
- Manejant els llibres i coneixent-ne les parts (coberta, personatges, títol, principi, final...).
- Ordenant temporalment les seqüències.
- Llegint imatges, nexes, pictogrames, paraules i frases curtes.

Contes d'educació emocional: estan inclosos en els contes de cada unitat. Estan protagonitzats per **personatges entranyables que s'enfronten a diferents situacions i vivències emocionals en què els xiquets i xiquetes es poden veure reflectits**: haver de compartir; sentir zels o por d'allò que resulta desconegut; l'alegria i la felicitat

davant de diversos esdeveniments; l'enuig... A més, es fomenten **valors** com el respecte, la tolerància, la cooperació, la igualtat, la solidaritat, etc. El conte crearà situacions i experiències emocionals en què el paper del mestre o de la mestra és fonamental, ja que serà qui farà participar i actuar tot l'alumnat. En les activitats que suggerim, podem fer ús de tots els recursos que vulguem per a treballar cada una de les emocions. El docent pot utilitzar fotografies familiars, dibuixos de diferents expressions, contes populars, poesies, i fins i tot usar la mascota com a vincle afectiu i emocional dels xiquets i de les xiquetes.

En la Proposta didàctica se suggerixen una sèrie d'activitats per a treballar les diferents emocions:

- **Comprensió lectora i consciència emocional:** perquè prenguen consciència del seu estat emocional i l'expressen, i siguin capaços de conèixer progressivament l'estat emocional dels altres. Per a això, es formularan preguntes sobre el conte.
- **Regulació:** perquè, a poc a poc, siguin capaços de controlar els seus impulsos, tolerar la frustració i gestionar les emocions negatives.
- **Empatia:** perquè siguin capaços de posar-se en el lloc dels altres.
- **Habilitats socials i per a la vida quotidiana:** perquè aprenguen a reconèixer com se senten els altres i puguin ajudar-los. D'aquesta manera, es desenvoluparan valors com la cooperació, el respecte, la tolerància, etcètera.

Contes clàssics o tradicionals: s'inclou una **adaptació d'un conte** per unitat. El docent pot explicar a l'alumnat que són textos de la tradició oral, que s'han transmés de pares a fills i que, alguns, es troben recollits en llibres escrits per autors de la literatura universal. **Cada conte proposa activitats de comprensió lectora, activitats per a desenvolupar la imaginació i la creativitat i activitats lingüístiques.**

Altres recursos literaris: en cada unitat didàctica s'inclouen **poesies, endevinalles, embarbussaments, refranys, retafiles** i una **dramatització**, tots relacionats amb els continguts treballats que contribueixen a reforçar-los i a consolidar-los. Per mitjà d'aquests recursos, es desenvolupen aspectes i habilitats que estan en la base de l'aprenentatge: atenció, memòria, percepció auditiva, ritme sil·làbic, estructura de les paraules, pronunciació, fluïdesa verbal, desenvolupament del vocabulari, expressió corporal...

La introducció a una llengua estrangera

La diversitat lingüística i cultural a l'escola, a causa de fenòmens socials, culturals, econòmics, etc., **ha fet que es promoga l'ensenyament d'una llengua estrangera des de l'Educació Infantil**. Així mateix, és necessari desenvolupar en aquesta etapa actituds positives cap a la pròpia llengua i cap a la dels altres, despertant la sensibilitat i la curiositat per conèixer-ne d'altres. En la introducció d'una llengua estrangera s'ha de valorar l'acostament progressiu als significats de missatges en contextos de comunicació coneguts, fonamentalment en les rutines habituals de l'aula, despertant l'interès dels xiquets i de les xiquetes per participar en intercanvis orals en llengua estrangera.

Moltes investigacions sobre la implantació d'un idioma estranger en les primeres edats han establert entre els 4 i els 7 anys l'edat apropiada per a iniciar l'aprenentatge d'una segona llengua. Atés que el menor de 4-5 anys s'inicia en l'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura, l'ensenyament d'una altra llengua ha de ser exclusivament oral i donar-se en condicions semblants a les que es donen quan aprenen la seua. **Conèixer altres llengües s'ha convertit en una necessitat i en una exigència per a poder integrar-se de forma natural en una societat cada vegada més diversa.**

És durant aquesta etapa quan es té més **facilitat per a aprendre**. A més, l'ensenyament d'un idioma estranger en aquestes edats possibilita que els menors comencen a prendre consciència que al món hi ha altres cultures, altres punts de vista i altres costums. **Aquest aprenentatge els ajuda a ser més comunicatius, tolerants i respectuosos amb la identitat cultural dels altres.**

Els **objectius generals** de l'etapa per a la llengua estrangera són:

- Iniciar-se en l'ús oral d'una llengua estrangera per a comunicar-se en activitats dins de l'aula, i mostrar interès i gaudi en participar en aquests intercanvis comunicatius.
- Aproximar-los als sons de la llengua anglesa.

Proposta pedagògica

- Comprendre ordres senzilles, expressions i textos de forma oral.
- Familiaritzar-se amb la llengua estrangera a través del joc.
- Reproduir i repetir oralment en anglés estructures lingüístiques curtes i missatges senzills.
- Reconèixer el vocabulari i les expressions en anglés relacionats amb la seua realitat més pròxima i immediata.
- Aprendre poesies, cançons, retafiles i jocs en anglés.
- Començar a utilitzar la llengua estrangera per a expressar situacions, sentiments i emocions.
- Adquirir el gust i l'interés per la llengua anglesa, i desenvolupar actituds de tolerància cap a les distintes cultures.
- Aprofitar l'ensenyament de l'anglés per a desenvolupar els valors recollits en els temes transversals.
- Comprendre la idea global de textos orals en llengua estrangera, en situacions habituals de l'aula i quan es parle de temes coneguts i predicibles.

L'ensenyament de l'anglés s'haurà de realitzar davall un enfocament **globalitzador** i basat en el principi d'**aprenentatge significatiu**. L'enfocament ha de ser comunicatiu. Per això, el més important és parlar, utilitzar tots els recursos lingüístics i extralingüístics per a fer-nos comprendre. És un enfocament en què es dóna molta importància a la **interacció** com a mitjà i com a objectiu final en l'aprenentatge de la llengua. En aquesta etapa, l'essencial és que l'oralitat servisca per a transmetre i comunicar, al marge de la consciència gramatical.

S'oferirà a l'alumnat l'oportunitat per a pensar, per a relacionar-se de forma espontània i per a demostrar les habilitats comunicatives dins del marc escolar. Es treballen les quatre destreses principals seguint les recomanacions del Marc de Referència Europeu:

- **Listening:** per a familiaritzar-se amb els sons de la llengua anglesa des del principi.
- **Reading:** lectura i observació d'imatges, paraules i expressions adaptades al nivell dels xiquets i xiquetes d'Educació Infantil.
- **Speaking:** estimular l'expressió oral des del primer moment amb estructures molt senzilles però significatives, que oferisquen confiança a l'alumnat.
- **Writing:** desenvolupant habilitats com pintar, encerclar, unir, relacionar, traçar, repassar... que permetran, posteriorment, introduir l'escriptura també en una llengua estrangera.

S'utilitzaran recursos que afavorisquen el desenvolupament de les destreses orals, les habilitats psicomotores i les aptituds musicals. A través de la **mímica, la dramatització i els gestos expressius**, de vegades exagerats, els xiquets i xiquetes comprendran amb més facilitat el contingut que se'ls vol transmetre i assimilaran el vocabulari i les expressions més elementals de la llengua estrangera que s'empra. A poc a poc i de forma progressiva, copiaran els gestos que els han resultat més divertits i seran capaços de relacionar-los amb els continguts prèviament apresos.

És necessari dotar de caràcter lúdic qualsevol activitat que realitzem, evitant la divisió entre joc i treball, especialment quan ens intentem comunicar amb ells en anglés.

Amb el **joc** afavorim el **llenguatge corporal**, que adquireix un significat molt rellevant quan aprenem a comunicar-nos en un nou idioma. Accions tan simples com contar, aplaudir o manifestar emocions poden ser molt distintes en altres idiomes, i el seu aprenentatge facilita una actitud oberta a voler conèixer una llengua estrangera.

Per a poder desenvolupar aquestes destreses, és fonamental comptar amb suport visual, imprescindible en l'ensenyament des d'edats molt primerenques.

La **repetició i el repàs** del que s'ha après ha de ser constant i progressiu. Aquesta estratègia afavorix la confiança en si mateix en l'alumnat i, al mateix temps, permet ampliar el vocabulari a mesura que aprenen. A més, les cançons del projecte reforcen l'aprenentatge de les paraules que es consideren importants, emprant repeticions molt senzilles. D'aquesta manera, es referma el que s'ha après i es memoritzen, gràcies a la música, expressions noves que s'usaran més avant. El treball amb cançons i amb jocs permet realitzar una immersió gradual i plaent.

Els docents han de ser conscients que el **suport de les famílies** és sempre decisiu i vital en l'aprenentatge de l'alumnat, i en l'ensenyament de l'anglès no és una excepció. Una bona relació comença amb la col·laboració informativa entre ambdues parts. Per al centre adquirir un gran valor l'entrevista inicial amb els pares, les tutories que es puguin concertar al llarg del curs i l'ompliment de qüestionaris. A través d'aquests recursos, el centre adquireix informació molt important per a conèixer el xiquet i la xiqueta i el seu desenvolupament educatiu.

Les famílies, al seu torn, a través de les tutories i de les activitats que es proposen al llarg del curs, **podran constatar la progressió dels seus fills i filles en l'assimilació de les diferents destreses**. No cal que els membres de les famílies coneguen l'anglès per a poder col·laborar en l'ensenyament d'aquest idioma. En el projecte es proposen activitats relacionades amb la presència de la llengua estrangera per a realitzar amb les famílies. D'aquesta manera, els xiquets i les xiquetes no associaran únicament l'anglès amb el centre escolar, sinó que l'assimilaran com una realitat, un element integrat en la seua vida social.

El nostre projecte inclou, per a l'**aprenentatge de la llengua estrangera, cançons** en totes les unitats **relacionades amb el vocabulari i amb el centre d'interès** que es treballa. A més, s'hi inclouen nombrosos recursos visuals i tecnològics per a estimular l'aprenentatge:

- **Selecció de fitxes de cada unitat** en la Proposta didàctica que permeten treballar continguts i conceptes curriculars i significatius i, a més, amb un vocabulari bàsic i expressions adaptats a cada nivell.
- **Proposta d'activitats** per a cada una de les fitxes seleccionades.
- **Suports** que contenen textos en anglès: desplegable d'aniversari, cartolines d'imatges i pictogrames, minitargetes d'imatges per a jugar, desplegable de nombres i figures, làmines seqüenciades dels contes... inclosos en els materials de l'aula per a cada nivell.
- **Cançons en anglès** associades a cada una de les unitats didàctiques.
- **CD d'audicions de contes, lotos sonors, vocabulari i expressions en anglès.**
- **Fitxes fotocopiables** al final de les propostes didàctiques trimestrals per a reforçar el vocabulari.
- **Continguts extres del Parc Digital Infantil**, allotjat en algaidadigital.es (web del docent), **Minisite Pop!:** per a aprendre anglès i reforçar les destreses lingüístiques.

Tots aquests recursos permetran que els xiquets i xiquetes s'inicien en el desenvolupament de les destreses descrites en els nivells de referència del **Marc Europeu de les Llengües**:

- **Comprendre:**
  - Comprensió auditiva.
- **Parlar:**
  - Interacció oral.
  - Expressió oral. Conversar.
- **Lectura i escriptura:**
  - Comprensió lectora.
  - Producció escrita.

14. Desenvolupament de les habilitats logicomatemàtiques

La llei considera que **en el nivell de l'Educació Infantil s'ha de procurar que els xiquets i les xiquetes s'inicien en les habilitats logicomatemàtiques** i que generen coneixements derivats de la coordinació de les seues accions: relacionar, ordenar, quantificar i classificar elements i col·leccions segons els seus atributs i qualitats.

Els conceptes matemàtics tenen caràcter abstracte. En aquesta etapa **no s'ha de treballar una matemàtica disciplinar**; parlarem d'activitat matemàtica. En aquestes edats augmenta la capacitat per a reflexionar sobre les conseqüències de les accions sobre elements i col·leccions. El desenvolupament del llenguatge, d'altra banda, junt amb les experiències culturals, genera en els xiquets i xiquetes la competència per a representar algunes d'aquestes relacions concretes en forma matemàtica, ja siga de manera convencional o no convencional.

Per a conèixer i comprendre com funciona la realitat, **els menors indaguen sobre el comportament i les propietats dels objectes i matèries presents en l'entorn**: actuen i estableixen relacions amb els elements del medi físic, exploren i identifiquen aquests elements, reconeixen les sensacions que produeixen, s'anticipen als efectes de les seues accions sobre aquests, detecten semblances i diferències, comparen, ordenen, quantifiquen... passant així de la manipulació a la representació, origen de les incipients habilitats logicomatemàtiques. D'aquesta manera i amb la intervenció educativa apropiada, **s'aproximen al coneixement del món que els envolta, estructuraren el seu pensament, interioritzen les seqüències temporals, controlen i canalitzen accions futures, i adquireixen més autonomia respecte a les persones adultes**.

A partir dels **3 anys**, l'alumnat passa de l'aprenentatge sensorial a l'intuïtiu i comença a solucionar els problemes que se li plantegen en la vida quotidiana. Progressivament serà capaç de fer deduccions simples i classificacions seguint alguns criteris molt senzills, tot i que encara no pot establir algunes relacions entre els objectes.

Als **4 anys**, no té encara un pensament lògic, tot i que s'hi aproxima. Això li permet realitzar classificacions i seriacions seguint criteris un poc més complexos que als 3 anys.

Als **5 anys**, els xiquets i les xiquetes realitzen les primeres abstraccions, i són capaços d'operar amb les imatges mentals dels objectes. El pensament és més lògic, per la qual cosa aconseguixen fer seriacions i classificacions tenint en compte diverses qualitats dels objectes. Poden resoldre per si mateixos alguns dels problemes que se'ls plantegen.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* suggerix la utilització de materials que reforcen els continguts i els principals conceptes matemàtics treballats en els materials bàsics. El nostre mètode conté una sèrie de materials i recursos per a treballar el desenvolupament de les habilitats logicomatemàtiques:

- Unitat flexible **"Pense, calcule, raone"**: una unitat inclosa en el segon trimestre per a 3 i 4 anys, i tres unitats, una per a cada trimestre, en 5 anys.
- **Material manipulatiu individual**: en el primer trimestre dels tres nivells educatius.
- **Bossa amb recursos per a treballar les matemàtiques**, inclosa en el material d'aula.
- **Activitats específiques per unitat** per a desenvolupar la competència matemàtica en cada proposta didàctica trimestral.
- **Activitats interactives** que desenvolupen continguts matemàtics en el **DVD "Aprenem i juguem"**.
- **Continguts extres del Parc Digital Infantil**.

15. Noves tecnologies

Actualment, l'escola no es pot mantindre al marge de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació. Els xiquets i xiquetes conviuen des que naixen amb tot tipus d'equips tecnològics, i inevitablement amb un llenguatge audiovisual que requereix un tractament educatiu especial que els iniciï en la comprensió dels missatges audiovisuals.

Actualment, el maneig de l'ordinador és una necessitat. És important començar a preparar els alumnes i les alumnes perquè siguin capaços de moure's amb facilitat en situacions que requerisquen l'ús d'equips informàtics i dispositius digitals en un futur molt pròxim.

Amb aquest objectiu en la ment, els educadors infantils han d'avaluar la competència digital com una més, entenent-la com la capacitat per a utilitzar els mitjans tecnològics de forma creativa, segura i crítica. Aquesta competència aporta als xiquets i xiquetes destreses relacionades amb l'accés i el maneig de la informació i l'ús d'un llenguatge específic, i els ajuda a desenvolupar una actitud que els permeti adaptar-se a les noves necessitats establides per les tecnologies.

Hem dissenyat una sèrie de recursos educatius organitzats en entorns digitals molt atractius i amb intencions lúdiques que complixen l'objectiu i la finalitat de refermar i consolidar els aprenentatges principals dels tres nivells del 2n cicle de l'Educació Infantil. En alguns casos, els recursos contribuiran també a ampliar les possibilitats i el potencial educatiu del projecte *Roses i roses*, de manera que, per mitjà d'estratègies i procediments de naturalesa digital, i superant distints graus de dificultat, els xiquets i xiquetes s'enfronten a continguts de més nivell.

Amb aquesta comesa hem dissenyat els recursos digitals següents:

En el material de l'alumne

DVD de jocs digitals interactius "Aprenem i juguem"

Es tracta d'una selecció de 23-24 jocs per cada nivell de l'Educació Infantil que estan classificats en quatre àrees d'aprenentatge per a repassar i refermar els conceptes, continguts i aprenentatges fonamentals de cada curs:

- Jocs de matemàtiques.
- Jocs de l'entorn social i natural.
- Jocs d'identitat i autonomia personal.
- Jocs de llenguatge, comunicació i representació.

Aquests jocs contenen unes activitats interactives i entretingudes al mateix temps que educatives, la realització de les quals suposarà un repte il·lusionant. Els xiquets i xiquetes gaudiran molt mentre aprenen i apliquen els seus aprenentatges a situacions virtuals.

Els continguts que treballen i reforcen aquests jocs són els propis de l'Educació Infantil:

Àrea	Continguts
Matemàtiques	Colors, mesclades de colors, quantificadors, etiquetes, orientació espacial, absurditats, reglets, direccionalitat, operacions matemàtiques simples, raonament lògic, quantitats, grandàries i mesures, figures geomètriques i qualitats dels objectes.
Entorn social i natural	La família, les professions, flora i fauna, tipus de paisatges, dependències i objectes de la casa, les estacions de l'any, sons de l'entorn, seqüències cronològiques, divisió territorial, les botigues i els seus productes.
Identitat i autonomia personal	Esquema corporal, el cos humà, els sentits, hàbits i rutines (vestit, neteja, descans, alimentació, etc.), emocions i reciclatge.
Llenguatge, comunicació i representació	Iniciació a les vocals, iniciació a les consonants, traçat de vocals i iniciació a la lectura, posicions, puzles, instruments musicals, seqüències musicals, obres d'art i creacions pròpies amb colors.

En l'espai digital [algaida.es](http://algaidadigital.es)

A través d'algaidadigital.es podem accedir als entorns següents:

Web del docent

La web del docent està constituïda per dos elements principals:

■ Llibre digital *Roses i roses*

En el llibre digital es troben, en format digital, els elements més importants del material de l'alumne i la Proposta didàctica:

- Unitats formals.
- Unitats flexibles.
- Contes.
- Material complementari: una versió interactiva dels materials manipulatius individuals que l'alumne ja té en suport analògic.
- Proposta pedagògica, programació y registres d'avaluació (Qüestionari d'inici de l'escolaritat, Fitxa personal de l'alumne, Historial escolar d'Educació Infantil, Informe qualitatiu de final de curs, Registre d'avaluació del projecte educatiu, Registre de la pràctica educativa, Registres trimestrals, Rúbrica de cada nivell i Registres de les unitats didàctiques).

Proposta pedagògica

- Per cada trimestre: la Proposta didàctica de cada unitat que compon el trimestre, les làmines d'“Ambientació, festes i treball cooperatiu” corresponents, les fitxes del material fotocopiable i imprimible, el Portafolis d'aprenentatge de cada unitat i les activitats incloses en el Llibre de psicomotricitat corresponents a cada una de les unitats.

Aquest Llibre digital es pot usar en qualsevol dispositiu, i amb aquest, els xiquets i les xiquetes podran realitzar tasques com omplir les fitxes pintant, traçant línies, dibuixant o repassant traços i línies; col·locar adhesius i gomets; formar puzles i desplaçar elements gràfics; establir associacions i agrupaments. També conté material audiovisual de molts tipus, com cançons, imatges complementàries, àudios dels contes i vídeos animats d'aquests.

A més, des del Llibre digital també s'accedix al Parc Digital Infantil, que expliquem a continuació:

Parc Digital Infantil *Roses i roses*

Aquesta altra part del projecte digital ofereix un conjunt de recursos complementaris. Està compost per nou seccions o espais virtuals:

- **Jocs digitals interactius “Aprenem i juguem”:** una versió online dels jocs interactius que els xiquets i xiquetes tenen en suport DVD. Hi repassem i refermem els aprenentatges fonamentals de cada curs.
- **Contes animats:** versió animada dels contes corresponents a cada unitat didàctica.
- **Videodocumentals didàctics:** una col·lecció de documentals infantils curts amb els quals és possible repassar, consolidar i complementar els aprenentatges adquirits en cada unitat. Recomanem visualitzar-los en començar o en finalitzar el treball de cada unitat didàctica, en aquest segon cas, com a tasca final reconceptualitzadora.
- **Materials d'aula digitals:** recursos interactius basats en alguns dels materials per a l'aula, com ara murals interactius, cartolines d'imatges i pictogrames, puzles, mapes, calendaris del temps atmosfèric, desplegable de nombres i figures, reglets, ordinals, etcètera.
- **Cançons:** es podran escoltar tots els temes musicals inclosos en el CD del mètode.
- **Minisite Pop!:** portal educatiu amb recursos variats per a aprendre anglès amb el qual els xiquets i xiquetes reforçaran les seues destreses lingüístiques.
- **Enllaços a pàgines web d'interès educatiu** amb recursos educatius complementaris.
- **Proposta didàctica:** fàcil accés a les programacions, als registres d'avaluació, a les fitxes fotocopiables, al portafolis d'aprenentatge, a la proposta pedagògica i a les propostes didàctiques trimestrals.
- Secció de **grafomotricitat, lectoescriptura i Matemàtiques**, que ofereix un conjunt de recursos dissenyats per a pissarra digital.
- Altres **minisites d'anglès:** *Bubbles* i *Fun with Charlie*. Doble portal educatiu compost per jocs, contes, videodocumentals, materials d'aula digitals, cartilla d'iniciació a la lectura i cançons en anglès apropiats perquè els docents i les famílies complementen l'aprenentatge en aquesta llengua.

Web de l'alumne

En la web de l'alumne, els xiquets i les xiquetes i les seues famílies podran accedir tant al Llibre digital com a algunes de les seccions del Parc Digital Infantil:

- **Llibre digital:** tot el contingut del Llibre digital estarà disponible des de casa, excepte la secció de la proposta didàctica, que és d'interès exclusiu per al professorat.
- **Parc Digital Infantil:**
  - Jocs digitals interactius “Aprenem i juguem”.
  - Minisite Pop!
  - Secció de grafomotricitat, lectoescriptura i Matemàtiques.
  - Minisites d'anglès.

16. L'educació musical

El llenguatge musical en el segon cicle de l'Educació Infantil partix de l'interès dels xiquets i xiquetes pels sons i per la música. Pretén **desenvolupar les seues capacitats expressives i comunicatives** a través de la percepció auditiva, el cant, l'expressió instrumental i el moviment corporal. La melodia i la dansa són vehicles que els menors tenen per a manifestar els seus estats d'ànim, expressar sentiments i despertar sensacions diverses. **Constituïxen un llenguatge universal**, un mitjà de comunicació entre les persones de totes les cultures. Afavorixen la sensibilitat estètica i l'apreciació i la manifestació creativa dels menors.

L'etapa de l'Educació Infantil ha de recollir i ampliar gradualment les primeres vivències musicals de l'àmbit familiar, plantejant **situacions on intervinguen la música i el moviment i que permeten l'exploració, l'acció i la participació dels menors en el món sonor**.

S'afavoriran experiències que ajuden a interioritzar alguns elements d'aquest llenguatge, en especial el **ritme**, molt lligat al joc infantil, o diferents qualitats del so. La intervenció s'ha de dirigir a aconseguir que senten la música i que desenvolupen el plaer per escoltar-la i produir-la. Tot això potenciarà el seu valor com a instrument d'apropiació cultural de tradicions i formes d'expressió pròpies de la seua comunitat. Es tracta d'utilitzar la música **com a ferramenta educativa** capaç de promoure objectius educatius de caràcter extramusical, atès que aquesta **té una importància especial en el desenvolupament integral de la persona** i que l'educació en aquest àmbit ha de ser l'encarregada de canalitzar la sensibilitat de l'alumnat, així com de desenvolupar les seues capacitats tant psíquiques com socials. És un mitjà a través del qual li arriben formes d'expressió que són pròpies de la seua cultura. **Promou el desenvolupament sensorial, motor, afectiu, mental, intuïtiu i creatiu**. A més, contribuïx a perfeccionar el llenguatge, col·labora en l'ordenament psicomotriu correcte, desenvolupa la imaginació, millora les relacions interpersonals entre els companys i, sens dubte, els ajuda a conèixer millor l'ambient que els envolta.

La música en si **constituïx un element globalitzador importantíssim** per a l'aprenentatge. És molt més que cantar cançons. **Suposa una educació rítmica i auditiva**, que desenvolupa la creativitat i l'expressió de sentiments i emocions. La utilització del moviment serviria com a mitjà d'expressió i de sensibilització motriu, visual i auditiva. L'educació musical seria una forma de conèixer el propi cos, de desenvolupar el sentit rítmic i l'harmonia gestual, i de fomentar les relacions socials i la creativitat. Cal ampliar la capacitat natural que es té des d'aquestes edats per a expressar i sentir-la utilitzant una metodologia lúdica. És important crear en els xiquets i xiquetes l'hàbit d'escoltar-la, començant per l'audició de cançons senzilles i passant a l'escolta d'instruments musicals o versions instrumentals. D'aquesta manera, s'iniciaran en l'**audició d'obres musicals clàssiques**.

El projecte d'Educació Infantil *Roses i roses* no és alié a aquesta nova concepció de l'ensenyament musical i, per això, atorgant-li la importància que mereix, li reserva un espai específic en cada unitat, en el qual es desenvolupen distintes activitats en relació amb els aspectes psicomotors i amb el llenguatge musical. Inclou un **CD de cançons** amb diversitat de ritmes i melodies per a cada nivell educatiu. Les cançons, a més de constituir un element motivador i dinamitzador de l'aprenentatge, giren al voltant d'alguns dels continguts fonamentals de les unitats didàctiques amb què es vinculen, de manera que, a través de la via artísticomusical, ajuden l'alumnat a descobrir i desxifrar algunes de les realitats i de les experiències fonamentals que són objecte de coneixement en l'àmbit de l'Educació Infantil. Aquests CD, a més, proporcionen les versions instrumentals de les diferents cançons perquè es puguen cantar sense suport vocal. El projecte inclou, a més, un **CD de música clàssica** per a cada nivell també amb activitats suggerides en la proposta didàctica.

17. Coordinació entre l'Educació Infantil i l'Educació Primària

Les etapes d'Educació Infantil i d'Educació Primària **han d'estar en connexió per a així garantir un trànsit adequat**. La Conselleria competent en matèria d'educació establirà les vies necessàries per a assegurar la imprescindible col·laboració entre les escoles infantils i els centres d'Educació Primària que garantisca la continuïtat dels processos educatius.

L'Educació Infantil, d'una banda, ha de potenciar i desenvolupar al màxim totes les possibilitats de l'alumnat; i d'altra banda, ha de dotar-lo de les competències, les destreses, les habilitats, els hàbits, les actituds... que en faciliten l'adaptació posterior a l'Educació Primària.

La programació didàctica

Ha de tindre un **format únic** en ambdues etapes, ha de ser **elaborada de forma coordinada** pels corresponents equips de cicle. El pas a l'Educació Primària suposa un canvi important per als menors: canvien els professors, els espais, la distribució del temps, la metodologia de treball, les rutines de classe, els materials i els recursos. Resulta evident que fins i tot les característiques i necessitats dels xiquets i xiquetes són diferents. Ara bé, la continuïtat entre ambdues etapes ha d'estar garantida per un currículum que reculli els objectius, els continguts, els criteris d'avaluació, les competències, la metodologia... sobre els aprenentatges que han de realitzar els xiquets i les xiquetes en ambdues etapes. Per a assegurar una coherència i una continuïtat, s'han d'establir de forma conjunta els criteris de selecció d'objectius i la seqüenciació dels continguts necessaris. **És fonamental que hi haja un intercanvi d'informació** sobre els aspectes més importants.

Tant en el segon cicle d'Infantil com en Primària es donarà una importància especial a l'expressió oral i escrita, el foment de la lectura, el desenvolupament del pensament logicomatemàtic i el raonament, la comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i de la comunicació i els continguts transversals.

De la mateixa manera, és necessari que les activitats, els materials, els recursos, els agrupaments, els espais... no siguen molt diferents, que es garantisca el desenvolupament i l'aprenentatge de tot l'alumnat, al mateix temps que es presta una atenció personalitzada segons les necessitats de cada u.

Metodologia

Per a evitar salts bruscos, desfasaments i desajustos, ha d'existir una **continuïtat en els principis metodològics**. Ambdues etapes han de **compartir un enfocament globalitzador** (encara que, a partir de Primària, es produirà un tractament específic en alguna de les àrees) que aproxime l'alumnat al que han d'aprendre des d'una perspectiva integrada i diversa, que presente els coneixements relatius a les distintes realitats de manera dinàmica i interrelacionada posant en connexió els diferents llenguatges expressius i comunicatius. En l'Educació Primària, l'organització en àrees s'haurà d'ajustar sense perjudici del caràcter global de l'etapa, donada la necessitat d'integrar les distintes experiències i aprenentatges de l'alumnat en aquestes edats. Els equips educatius hauran d'organitzar l'ensenyament oferint **unitats de programació que siguen potencialment significatives**, amb activitats que enllacen amb la realitat, provoquen interès i integren de manera natural continguts diversos. És fonamental utilitzar metodologies de treball que permeten al xiquet i a la xiqueta experimentar amb el seu cos, amb els elements de l'entorn, que fomenten la seua capacitat d'expressió i de comunicació, una metodologia lúdica com a mitjà per a aprendre. Així mateix, la coordinació dels equips que treballen en cada una de les dues etapes enforteix i consolida els aprenentatges, evitant la incoherència que es pot produir entre diferents metodologies si no hi ha continuïtat en els plantejaments didàctics.

És important tindre en compte el recurs de les **noves tecnologies** i la seua aplicació en l'espai educatiu. L'ús en l'Educació Infantil s'ha d'adaptar a l'edat, ha de servir a l'alumnat per a familiaritzar-se amb un vocabulari, amb uns materials i amb unes ferramentes tecnològiques amb què treballarà en etapes posteriors.

Competències

Des de l'Educació Infantil, s'ha de proporcionar als xiquets i a les xiquetes una educació completa que els permeta adquirir **les competències** necessàries per a desenvolupar els valors que sustenten la pràctica de la ciutadania democràtica, la vida en comú, i que estímul el desig d'aprendre. És un període decisiu per a la formació de la persona perquè s'assenten els fonaments no sols per a un aprenentatge sòlid de les habilitats bàsiques, sinó que també s'adquireixen per a la resta de la vida hàbits de treball, convivència, respecte cap als altres, acceptació de normes, interès per conèixer i col·laborar amb els companys i companyes, la tolerància, la lluita contra la desigualtat, etc. Hauran d'integrar-se aquells continguts que la mateixa societat demanda, com ara educar per a la pau, per a la salut, per a la igualtat entre els sexes, per a la cura i conservació del medi ambient..., continguts que han de seguir desenvolupant-se en les etapes posteriors.

L'adquisició progressiva de les competències permetrà als xiquets i xiquetes desenvolupar la creativitat, la iniciativa personal, l'esperit emprenedor i la capacitat per a resoldre els problemes que se'ls plantejaran en la vida quotidiana i en el canvi que suposa el pas d'una etapa a l'altra. En ambdues etapes s'ha de facilitar el

desenvolupament de les competències a través del currículum, del funcionament i organització dels centres, de les activitats complementàries i extraescolars, a través de les activitats docents, i, sobretot, a través del foment de la lectura.

Iniciació a la lectura i a l'escriptura

Cal aconseguir, a més, coherència i **connexió en l'aprenentatge dels continguts de les diferents àrees curriculars**. En ambdues etapes s'han d'abordar continguts que constitueixen la base de l'aprenentatge. Especialment important és l'aprenentatge de la **lectura i de l'escriptura**, que inicien en aquesta etapa. El llenguatge escrit provoca una gran curiositat en edats primerenques. Al llarg del segon cicle de l'Educació Infantil, l'alumnat accedix al domini de les distintes formes de representació i a vehicles d'expressió nous. A més a més, a poc a poc dota les seues comunicacions de continguts més elaborats i adquireix conceptes, destreses i actituds que afavoriran expressions més complexes. Descobriran i exploraran els usos de la lectura i de l'escriptura, l'aprenentatge dels quals suposa un procés de construcció personal de coneixement, en el qual la interacció i l'ajuda són fonamentals.

L'aprenentatge de la lectura i de l'escriptura s'ha d'introduir a través de recursos didàctics que siguin compatibles amb qualsevol mètode que s'adopti, siga quin siga l'enfocament, la seqüenciació i l'estratègia. Són necessaris materials que estimulen el desenvolupament de la competència lingüística, materials seqüenciats perquè, a poc a poc, aprenguen a fer ús del llenguatge, desperten i refermen l'interès cap a la literatura i s'inicien en l'aprenentatge de la lectura. **En l'etapa de l'Educació Infantil s'han d'adquirir els fonaments, les habilitats i les competències que facilitaran el domini necessari en l'Educació Primària**. Partint de l'observació d'imatges, cartells, pictogrames..., la descripció d'objectes, personatges i llocs, arribaran a associar la paraula amb les imatges i a adquirir els hàbits i les destreses propis de la competència lectora: direccionalitat, comprensió, descobriment i ampliació de vocabulari, primers reconeixements de paraules, etcètera.

Iniciació a la llengua estrangera

La iniciació a la llengua estrangera s'ha d'introduir des de l'Educació Infantil, ja que és **necessari donar resposta a les necessitats que la nostra societat requereix** per a adaptar-se de manera flexible a un món que es transforma amb rapidesa. D'aquesta manera, els xiquets i xiquetes s'adaptaran als sons, entonació, expressions... que en Educació Primària exercitaran.

Avaluació

En l'Educació Infantil, l'avaluació serà global, contínua i formativa. Les entrevistes amb les famílies, l'observació directa i l'anàlisi de les produccions dels xiquets i xiquetes seran les principals fonts d'informació del procés d'avaluació. Ha de constituir una pràctica permanent per a poder valorar els avanços que es produeixen i proporcionar dades rellevants que possibiliten la presa de decisions.

L'avaluació en aquesta etapa ha de servir per a identificar els aprenentatges i els ritmes, així com les característiques de l'evolució de l'alumnat. Els criteris d'avaluació s'utilitzaran com a referents per a la identificació de les possibilitats i dificultats de cada u i per a observar el seu procés de desenvolupament i els aprenentatges adquirits. Serà responsabilitat de cada tutor informar de manera periòdica les famílies.

Al començament de l'escolarització s'obrirà un expedient personal a cada alumne que comprendrà una fitxa personal, els informes anuals d'avaluació, l'informe individualitzat de final de cicle i el resum de l'escolaritat.

Si en un alumne o alumna s'identifiquen necessitats educatives especials, s'ha d'incloure en el seu expedient personal una còpia de la valoració psicopedagògica, els suports i les adaptacions curriculars que es consideren necessàries.

El tutor o tutora serà el responsable d'omplir anualment el resum de l'escolaritat. El director o directora del centre signarà en la casella corresponent a cada curs i ambdós signaran el document en la data de finalització del cicle.

En acabar cada curs, els tutors elaboraran un informe individualitzat d'avaluació a partir de les dades de l'avaluació contínua. Els aspectes que s'han de recollir en l'informe, així com el format que ha de presentar, els decidirà l'equip educatiu del cicle en el marc de la proposta pedagògica del centre i, si és el cas, recollirà les mesures

Proposta pedagògica

de reforç i d'adaptació que s'hagen pres. El tutor, en finalitzar cada un dels cicles i a fi de garantir una atenció individualitzada i continuada, elaborarà un informe sobre els assoliments en el procés de desenvolupament de l'alumne o alumna i en l'adquisició dels aprenentatges en relació amb les competències i els objectius establits. També es faran constar els aspectes que més condicionen el progrés educatiu i, si és el cas, les mesures de reforç i d'adaptació que s'hagen pres.

Quan l'alumne o l'alumna continue en el mateix centre, l'informe individualitzat de final de cicle es traslladarà al tutor o tutora del cicle corresponent d'Educació Infantil o d'Educació Primària per a facilitar la continuïtat del procés d'aprenentatge.

Quan un alumne o alumna es trasllade a un altre centre, el centre receptor sol·licitarà al d'origen la fitxa personal, el resum d'escolaritat i l'informe individualitzat de final de curs o de cicle, com corresponga. El centre d'origen conservarà còpia dels documents durant tres anys.